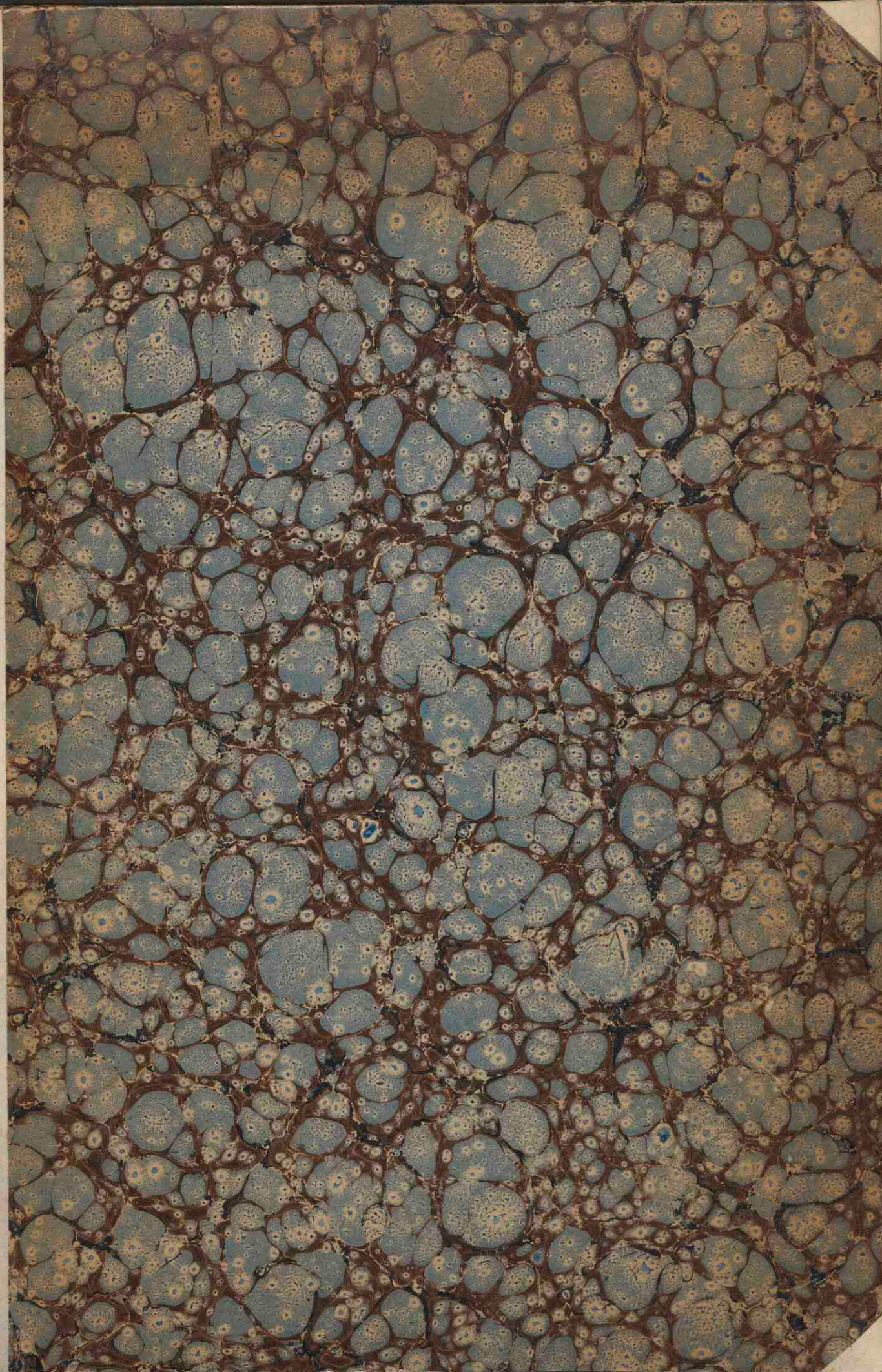

Litterarum et mandatorum Frederici II imperatoris apographa, signata 49-56, 109-116.

<https://hdl.handle.net/1874/334565>

17

4. L. 17

H. 1639

Hs.
4 L 17

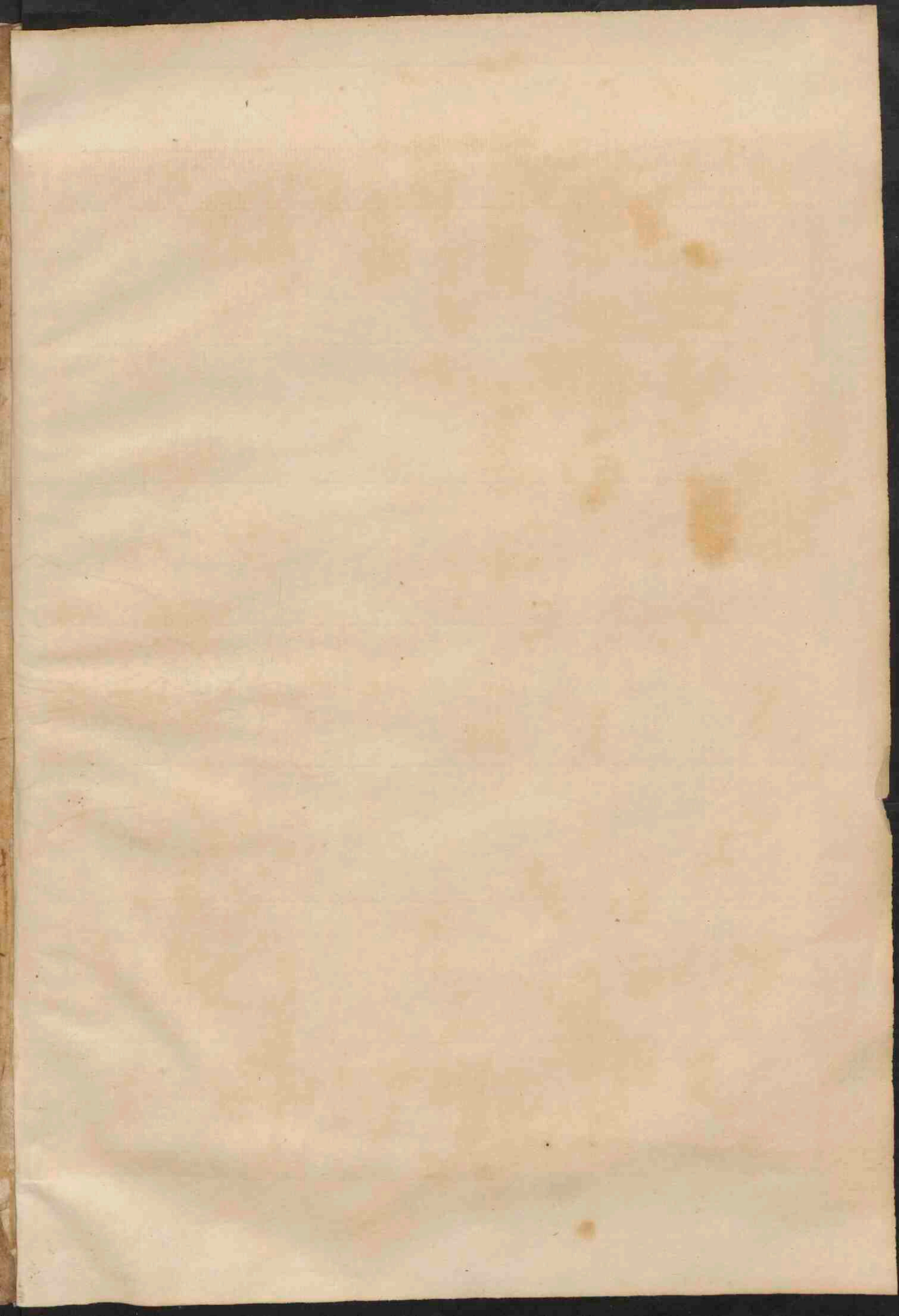
1639

*Membr. 276 × 209. 2 fol. Titulis et initialibus rubris ornata.
Saec. XIV ineuntis.*

**Litterarum et mandatorum Frederici II imperatoris apographa, signata
49—56, 109—116.**

Typis vulgata sunt in Petri de Vineis *Epistolarum libri VI*, ed. Iselius, 1740, vol. II, p. 82—88, 127—133. Utrunque folium agglutinatum erat tegumento libri typis excusi, signati W fol. 148, ex Domo S. Hieronymi Traiectensi oriundi.

THE NEW YORK
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
61 REX BOULEVARD
NEW YORK, N. Y.

1.

Fragmente eines Epistolarcodex
Kaiser Friedrichs II.

Bei einer Untersuchung eingeklebter Blätter in alten Büchern und Handschriften auf der Universitätsbibliothek in Utrecht fand ich u. m. zwei Blätter, welche Copien amtlicher Briefe Kaiser Friedrichs II enthalten. Der Ueberschrift nach dienten sie, vielleicht einem hohen Regierungsbeamten, zum Muster. Der Wort dieser Formulare besteht darin, dass immer specielle Fälle als Beispiele gebraucht sind; von den Namen aber ist meistens nur der Anfangsbuchstabe angegeben.

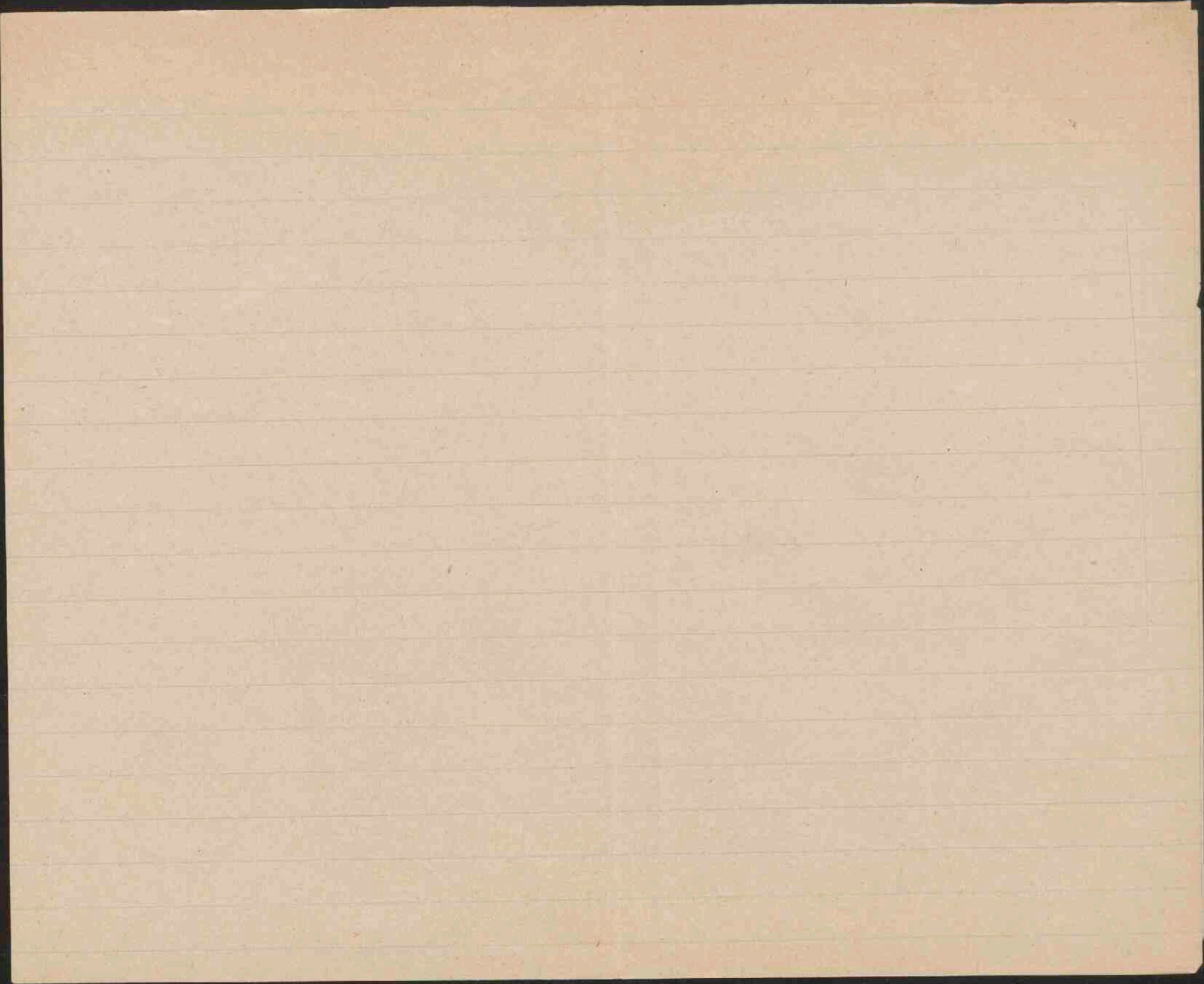
Die Schrift hat sich gut erhalten, nur

2

eine Seite ist an mehreren Stellen fast un-
 lesbarlich, da sie vom Deckel losgerissen ist.
 Genannte Abschriften, welche von \pm 1300
 stammen, sind mit grosser Nachlässigkeit
 und vielen sinnentstellenden Fehlern her-
 gestellt. Die Briefe tragen die Nummern
 90-96 und 110-116. Schrift: Cursive. Rote
 Ueberschriften und Anfangsbuchstaben. Jede
 Seite, deren Format 276 x 209 mill ist,
 enthält 37-39 Zeilen; die Grösse des be-
 schriebenen Raumes ist 210 x 150 mill.

Ich fand diese Blätter in: Stabo-
ris geographica, xvii ll. continens, e greco
in latinum a Gregorio et B. Marino Veneren-
se conversa. Venerunt ab Egidio Gourmont
e regione collegii Cameracensis. Parisii
impressum Anno salutis MDXII decimo Ca-
lendas Februarii. Nach einer Notiz von

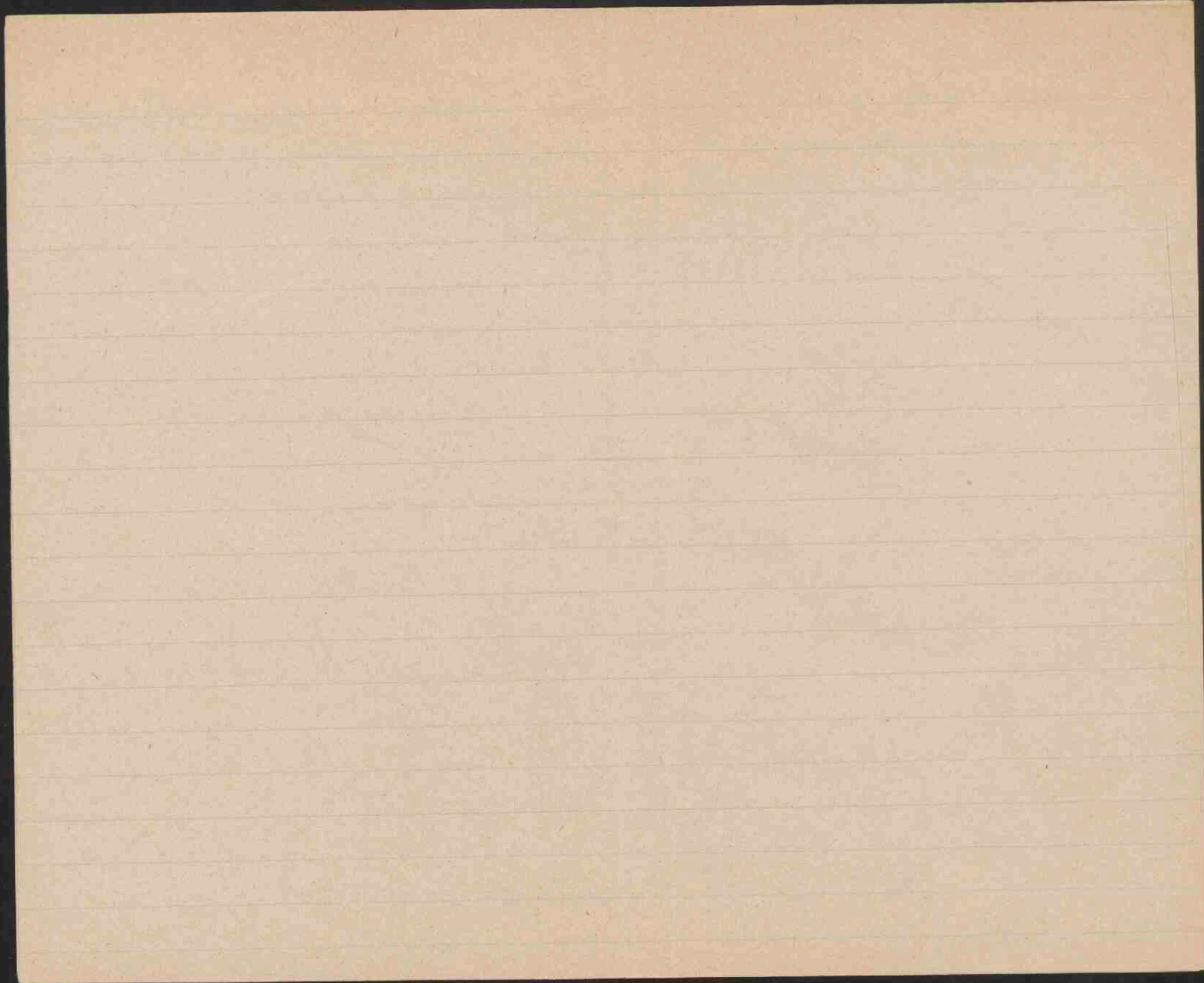
f Typhernale

auf dem ersten ^{Blatt} Lederbinderdeckel: Riber domus gloriosi Thronomyis
 stammt dieses Buch aus dem „Abthierney
arabasia“ einem Kloster in Urecht.

Da die Illuminationen und Postillena-
 belen gewöhnlich nicht vom Drucker, sondern
 vom Käufer gebunden sind, hat vielleicht
 der oben genannte Egidius Gourmont diese
 Blätter eingeklebt. Bestimmtes lässt sich ^{aber} darüber
 nicht sagen, da auf den mit Leder über-
 zogenen Holzdeckeln sich nur Streifen, aber
 keine eingepresste Figuren befinden, die eine
 Untersuchung nach dem Binder ermöglicht
 hätten.

Es ist mir nicht bekannt, ob noch Abschriften
 des Epistolencodex, der diese Copien zu Grunde liegen
 hat, erhalten sind. Ich veröffentliche diese Frag-
 mente, weil sie vielleicht einem Untersucher der
 inneren Einrichtung der Staatsverwaltung Kaiser Prie-
 drichs II Nutzen bringen können.

[89]

Petri de Vi-
neis epistol.~~lib.~~ V, 49(ed. Iselius,
1740, vol.II, 82, ^{nov.}
Zubler 1 ann).len exem.
plan non
dere Episto-
lar. et.

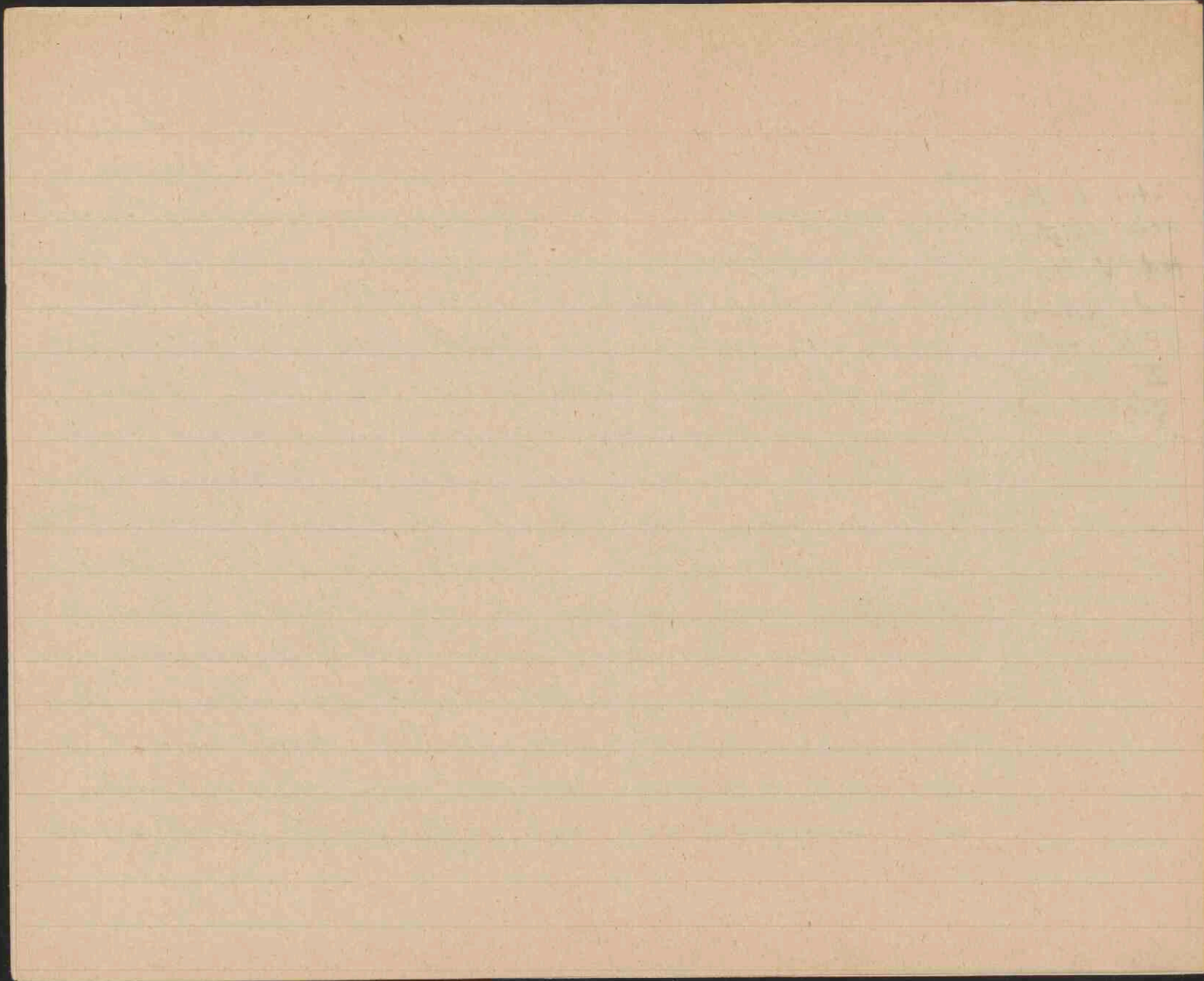
Basilicæ.

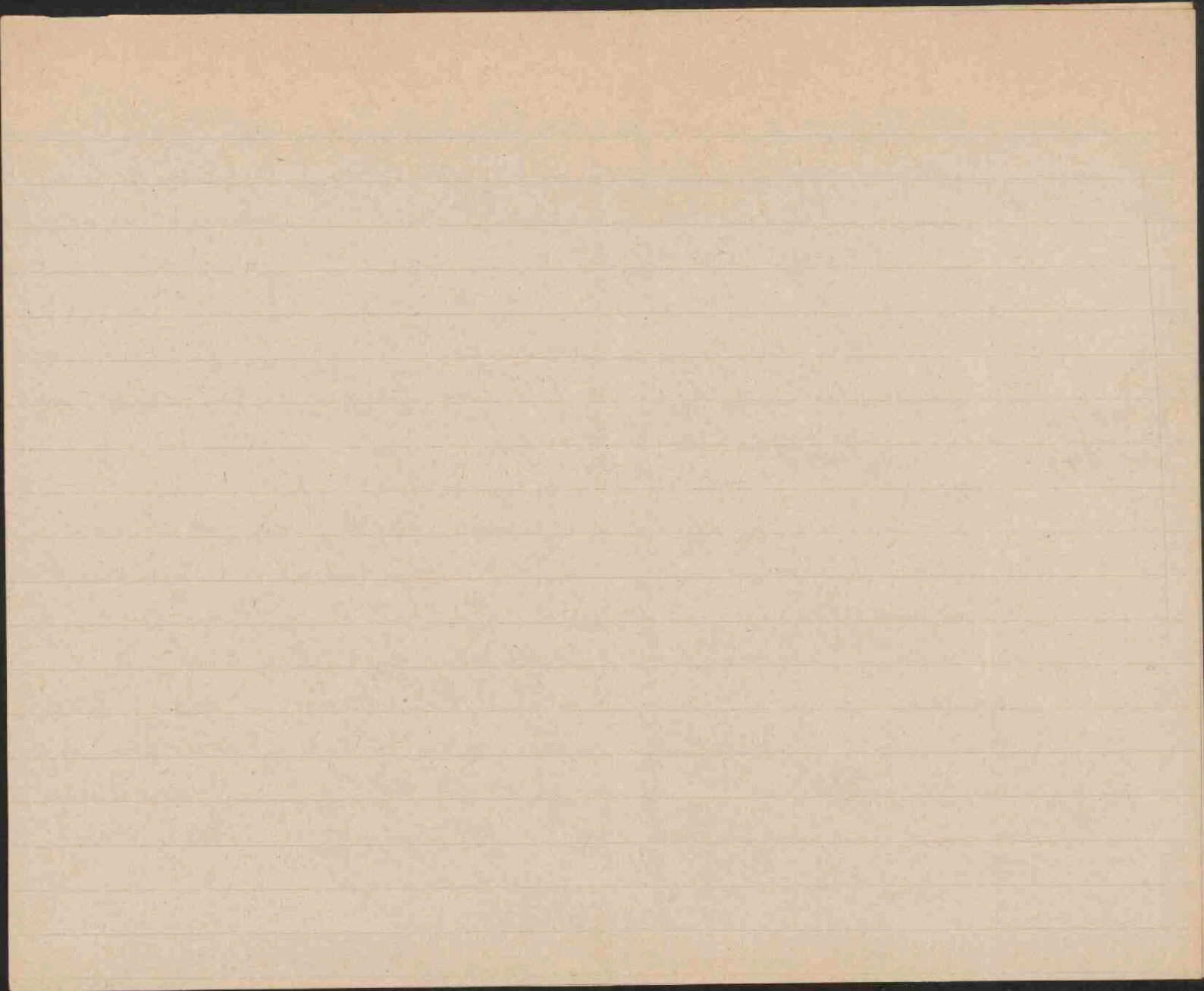
s. a. [1566]

in in de k. B.

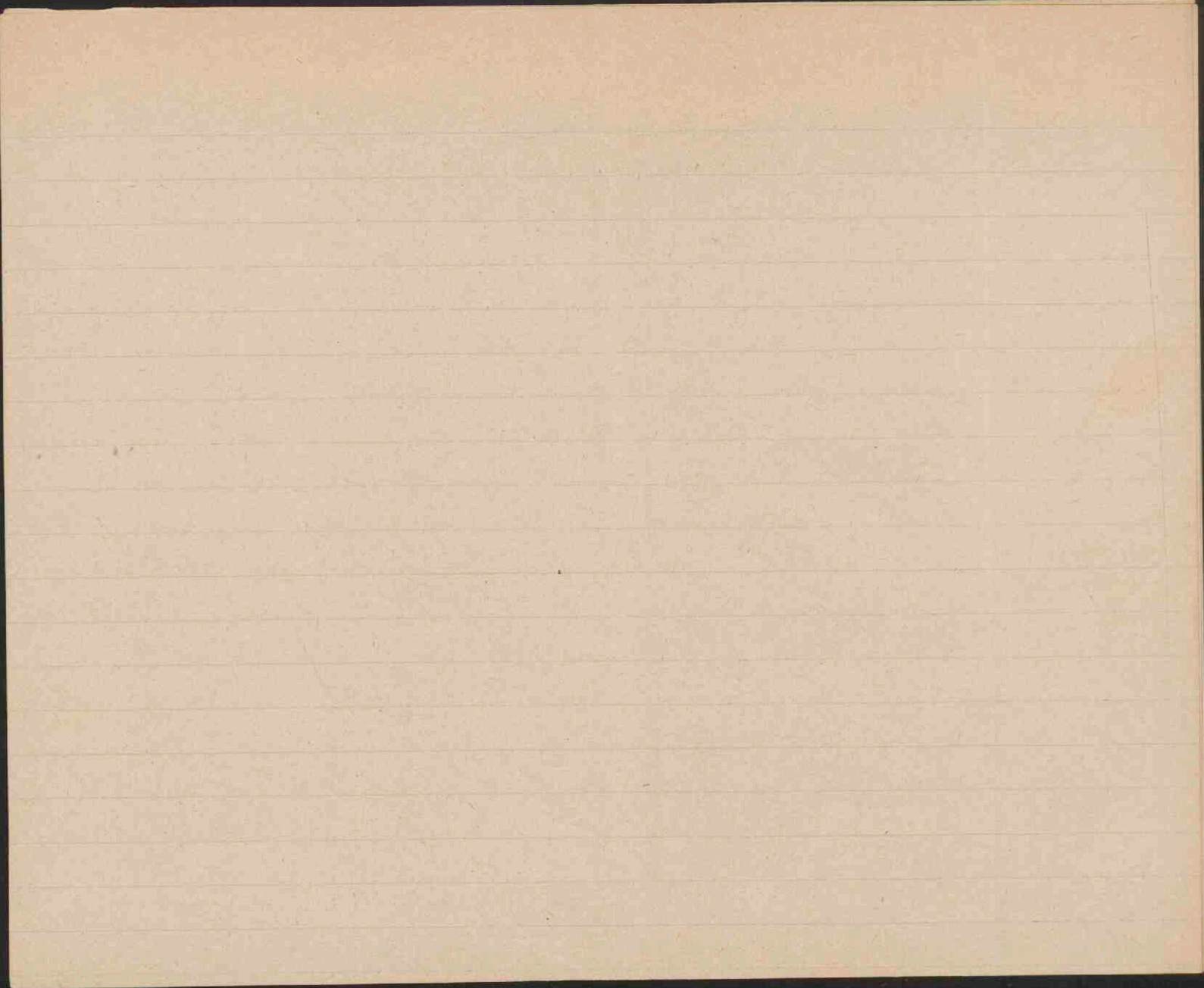
[4835.7].

huc precipiendo mandamus quatenus eisdem
p. et r. fideles nostros cum tribus equitatu-
ris et duobus scutiferis mercimoniis et
rebus aliis eundo morando redeundo trans-
ire libere permittatis. nullam eis in-
perviam vel rebus molestiam inferentes
seu ab aliis patientes inferri. dum
tamen attentius caveantur quod papa-
les litteras vel alicuius de romana
curia non oportent de regno prohibito
non extrahant licite extracta ad in-
fideles non deferant et nihilominus
cum eis distrahant vel mercentur vel
machinentur publice vel occulte in le-
sionem nostri nominis vel honoris
ad infidelium terras non divertant
nil eis ferant vel referant verbo vel

nostre humiliter supplicavit ut de mutata
 gratia et potestate nobis imperii divinitus
 impertita iuris civilis rigorem qui non
 aliter ~~et~~ ^{sanctis} ~~more~~ inchoata exerceri certa-
 mina nisi quod iurgium inchoatum
 ipse principales persone calumpnie subeant
 iusiurandum. rigorem etiam inducentem
 nec per tutores vel curatores ante ceptum
 iudicium procuratores constitui. sed acto-
 res misericorditer temperantes eidem filie
 sue fideli nostre Tutrici filiorum suorum
 ad prosequendas lites et explicandas
 negocia pupillorum in iudiciis et extra iu-
 dicia per procuratores ab ipsa Tutrice sta-
 tutos vel statuentos. pro quibus cautionem
 exponet legitimam et quod ipsi procuratores
 in causis ipsis sacramenta present cal-

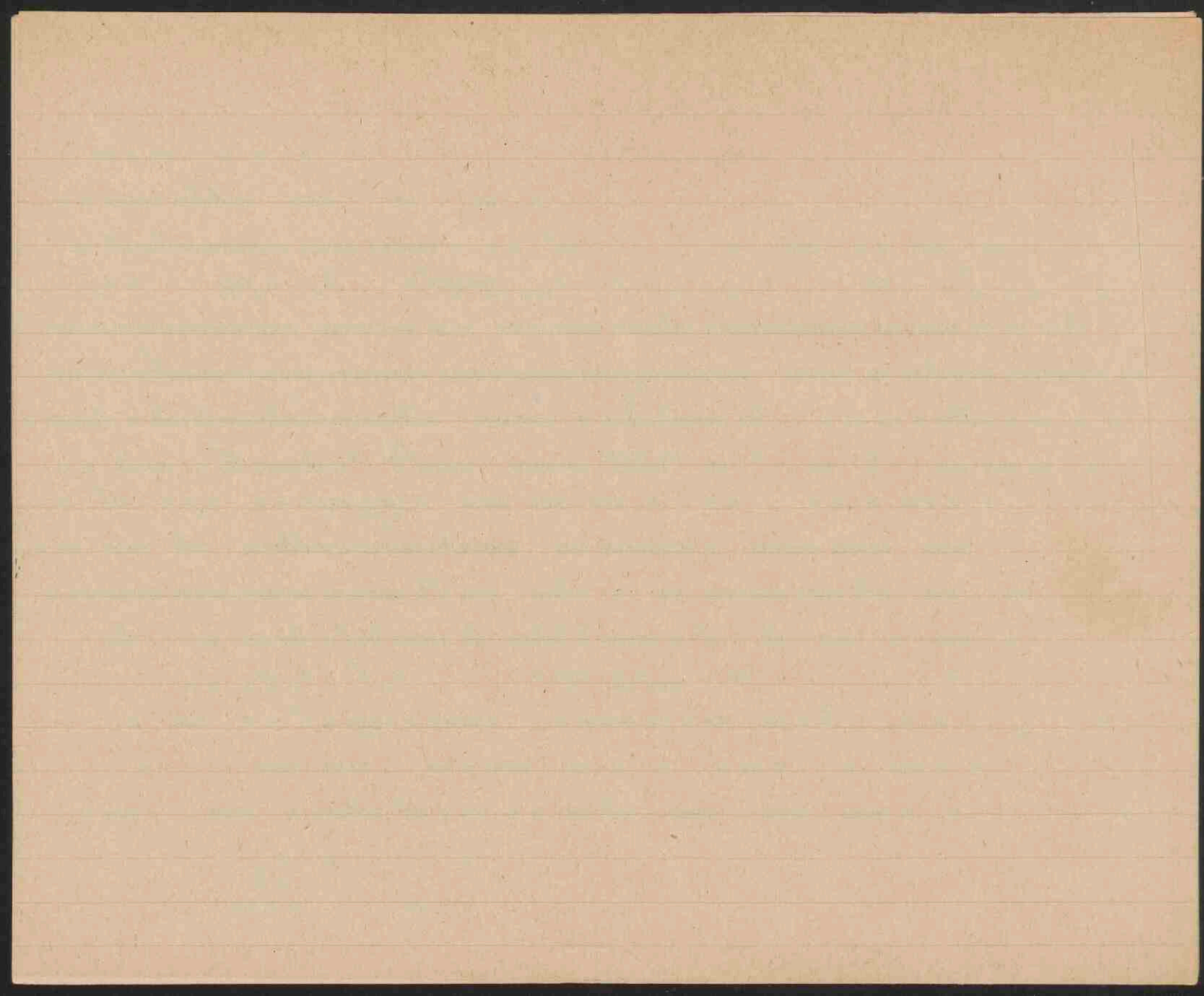

lumpnie dictos juris rigores per nostram
 excellentiam relaxari tam pie quam miseri-
 corditer mandavimus. nos autem attendentes
 grata satis et accepta servicia que dictos
 a. et antecessores sui nobis et imperio nostro
 exhibuerunt hactenus et idem a. exhibet in-
 cessanter et in antea de bono in melius ex-
 hibere poterint ²⁾ graviora. Considerantes etiam
 nobilitatem mulieris prefate quod virorum
 cetibus pro exequendis negotiis pupillorum
 se honeste nequeat ~~missere~~ ^{missere} et ne femi-
 ne prosequende lictis obtentu in matronalis
 pudoris contumeliam irruant si cogantur
 masculorum conventibus vel iudiciis inter-
 esse. cum et legem meminere editam
 que propter pudorem ac verecundiam fe-
 minarum eas non sint ³⁾ testibus vel

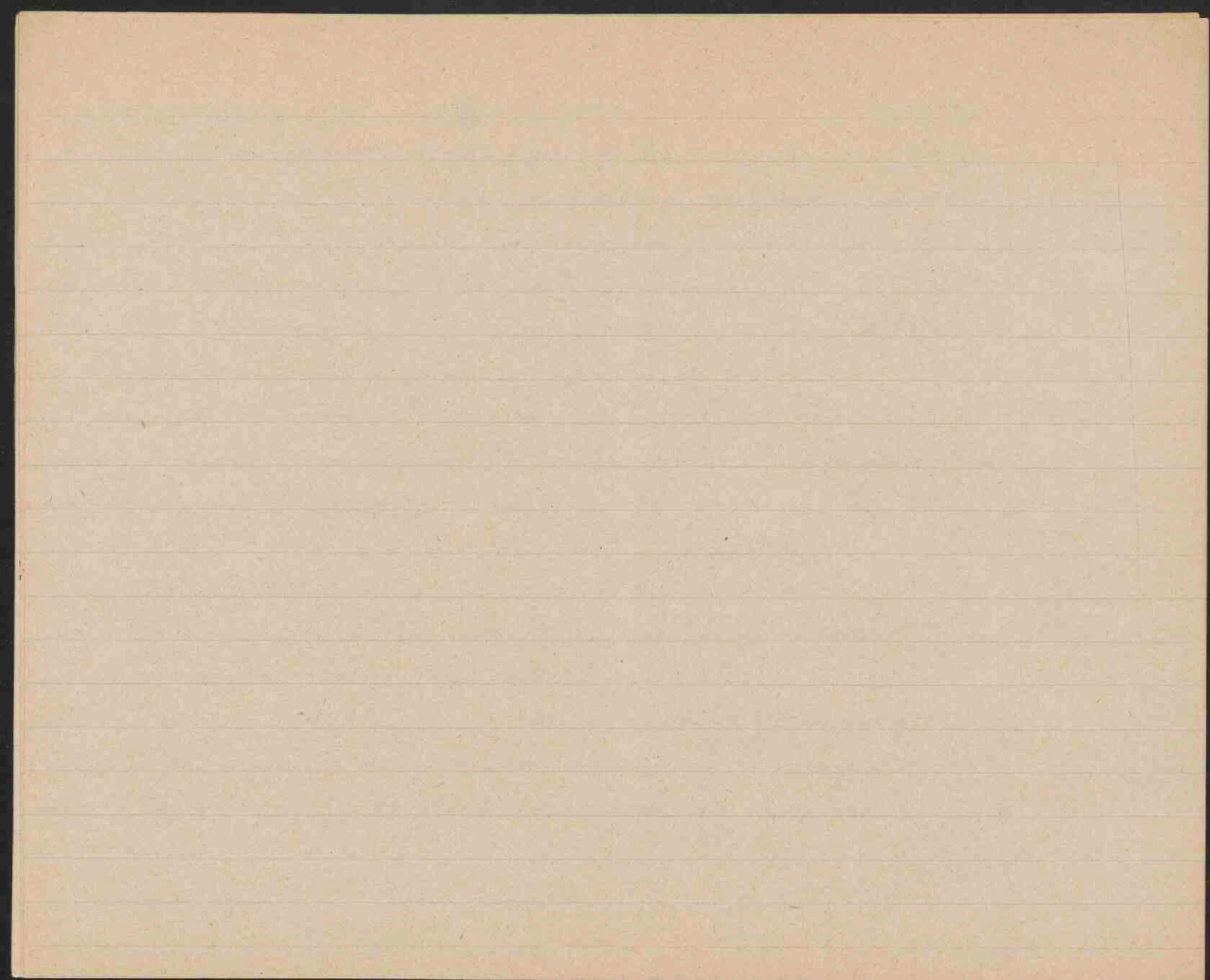
colitibus =

memineritis x

1) lege: dictus 2) lege: poterit 3) l. sinit

cetui ~~etiam~~ publica demonstra^{ri} sed per procura-
 tores idoneos Imperialem possint adicere
 clementiam ad etatis veniam impetrandam
 His et aliis justis ac honestis rationibus
 benignius incli^{nati} dicti fidelis nostri sup-
 plicationes admisimus eidem ysubelle
 filie sue de speciali gratia concedentes
 ut causas et lites pupillorum suorum in
 iudicio et extra ^{ill} iudicium dum tempus tu-
 tele duraverit per procuratores ab ea statu-
 tos vel statuendos. ac si etiam ipsa tutrix
 hoc fecerit valeat exercere eisdem etiam
 procuratoribus indulgemus ut in litibus
 in iudiciis exercendis ipsi procuratores
 sacramenta prebeant cum pro negotiis pu-
 pillorum se casus ingesserit oportunus.
 objectione quot principales personae non

f. etiam

fuerint vel lege aliqua non obstante statu-
 tis civitatis senari cessantibus in hac
 parte et specialiter lege que a principali-
 bus personis exigit callumpnie ⁱⁱⁱ iuramen-
 tum et que etiam a tutoribus et curato-
 ribus procuratorem prohibet statuendum.
 dum cum pro ipsis procuratoribus cavea-
 tur firmum fore ac validum quod duxe-
 rint agitandum ne ⁱⁱⁱ ~~xxx~~ iudicia sint ludibria
 x vel actione nostra doleant circumventos
 qui ~~communitatem~~ cum talibus contraxerunt.

91

De conductu contra communem
formam

V, 51 (p. 85).

Universis presentes littere etc. Clem. d. de.

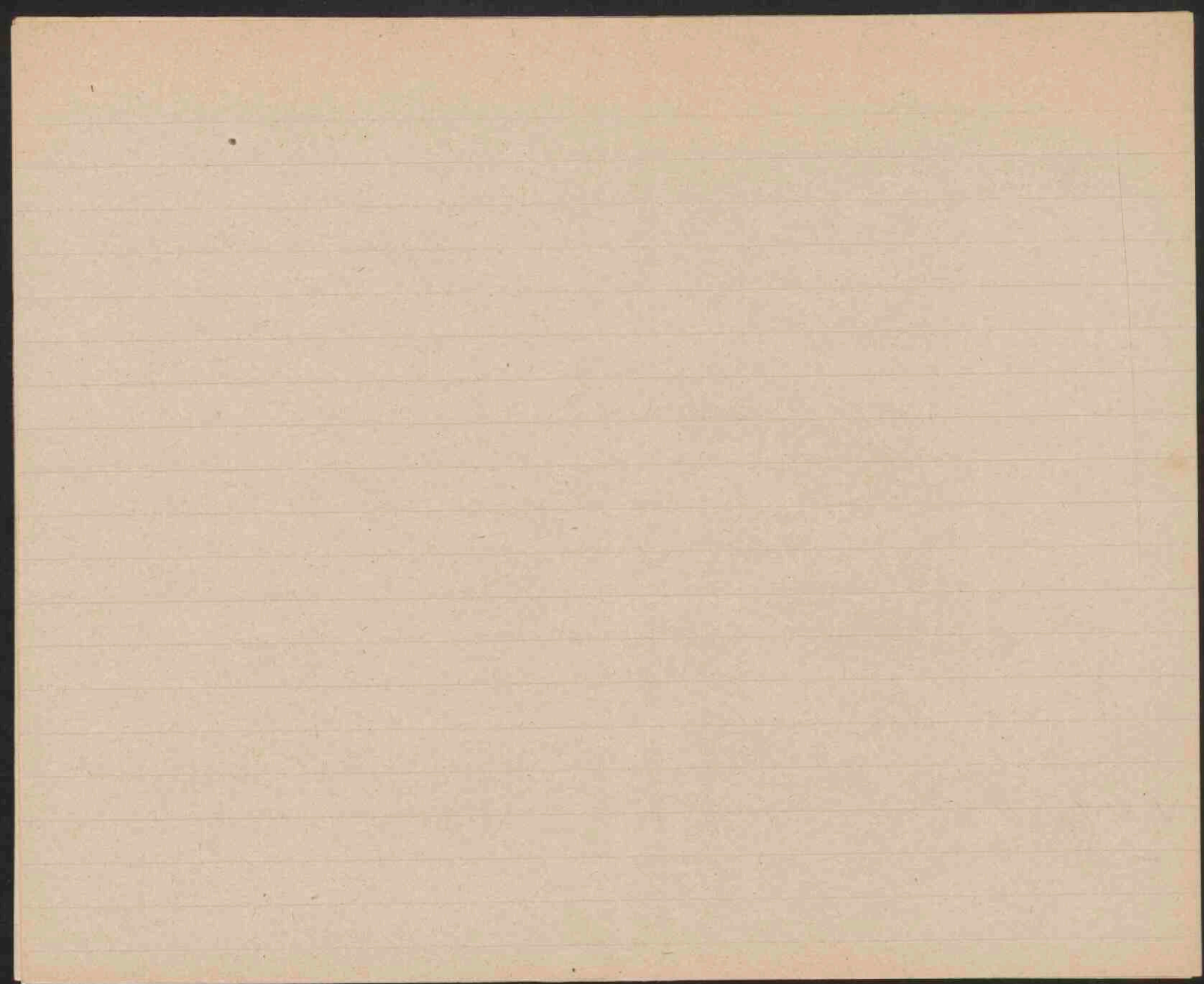
fidelem nostrum et nuntium cum O. nuntio
 de. qui ad curiam nostram pro parte eius-
 dem. d. venit et nunc revertitur ad eundem
 pro nostris serviciis transmittamus amici-
 tiam vestram requirimus et fidelitati huc
 precipiendo mandamus quatinus memo-
 ratos x. et o. cum duobus equis scutiferis
 ac rebus quas secum portant et habent per-
 mittatis transire et eundem. d. extremum
 ad curiam nostram redire salubriter et secure.
 in securo conductu quatiens expedierit et
 ab eis vel eorum altero fueritis requisiti
 x. eisdem ob nostram reverentiam maiestatis
 salubriter provisuri.

92

Respondet cuidam nobili et com-
mendat processum suum.

V, 52 (p. 85
 - 86).

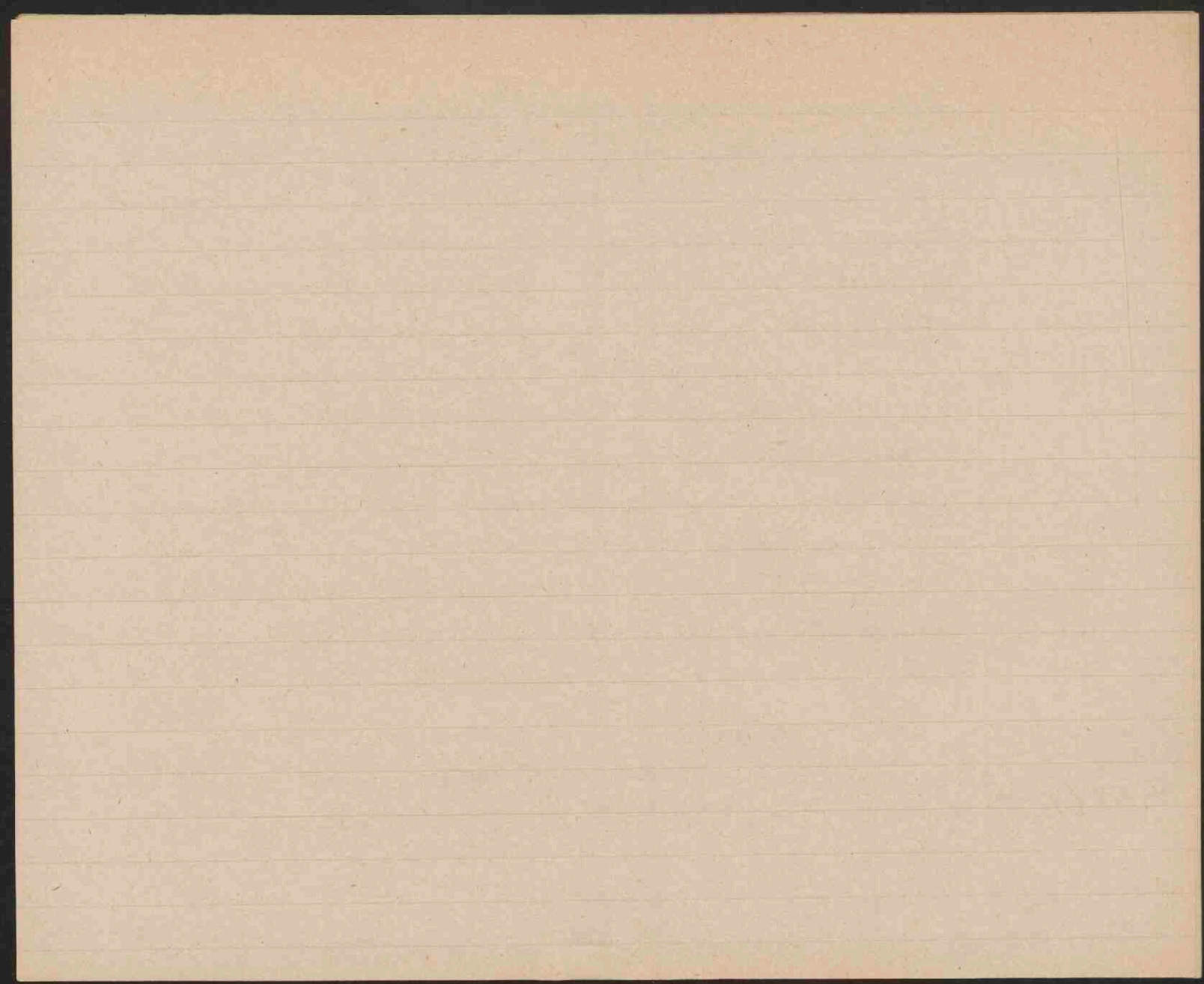
1) lege, nostre.

Benigne recepit excellentia nostra litteras
 quas nostro culmini destinasti et que conti-
 nebantur in eis intelleximus diligenter.
 Quod autem te nostris serviciis et bene-
 placitis per tuas litteras exposuisti fideliter
 et devote atque semper hactenus per fidei
 complementum ob nostre reverentiam maies-
 tatis permansisti sollicitus et intentus.
 hanc extremam devotionem et notum duxi-
 mus merito commendandos mandantes qua-
 tenus de cetero iuxta solitum circa nostra servi-
 tia tam fideliter quam laudabiliter perseveres
 ut ipsa operum efficaciam successiva nostre
 celsitudini te commendabilem representet.

⁹³
 V, 53 (p. 86).

Capitaneo ut quasdam suas litteras mit-
tat ad alias partes.

- x Cum quibusdam jamen . . . saone commorantibus nostris fidelibus nostras litteras transmittamus. et easdem ad te per tuum nuntium deferendas
- x eisdem jamen . . . destinemus. Tue devotioni mandamus quatenus statim receptis presentibus prefatas litteras eisdem fidelibus nostris per velocem et idoneum nuntium tuum transmittere non omittas. Taliter cum effectu procurans quod heedem ^v littere ad manus ipsorum perveniant qualibet mora et occasione semotis.

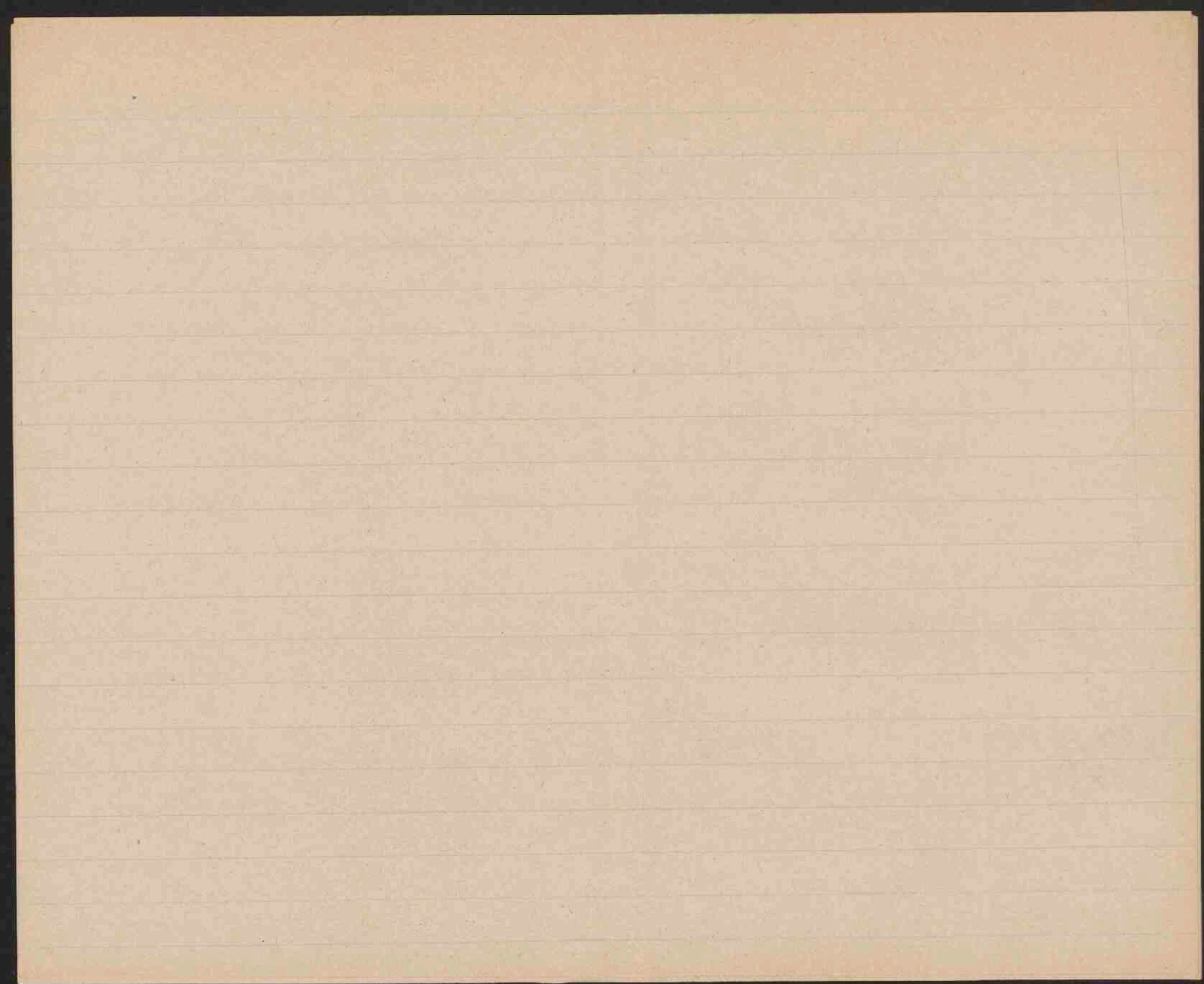
94

Eidem ut citentur ad curiam qui iniuste
castrum occupaverant aliorum.

V, 54 (p. 86-
87).

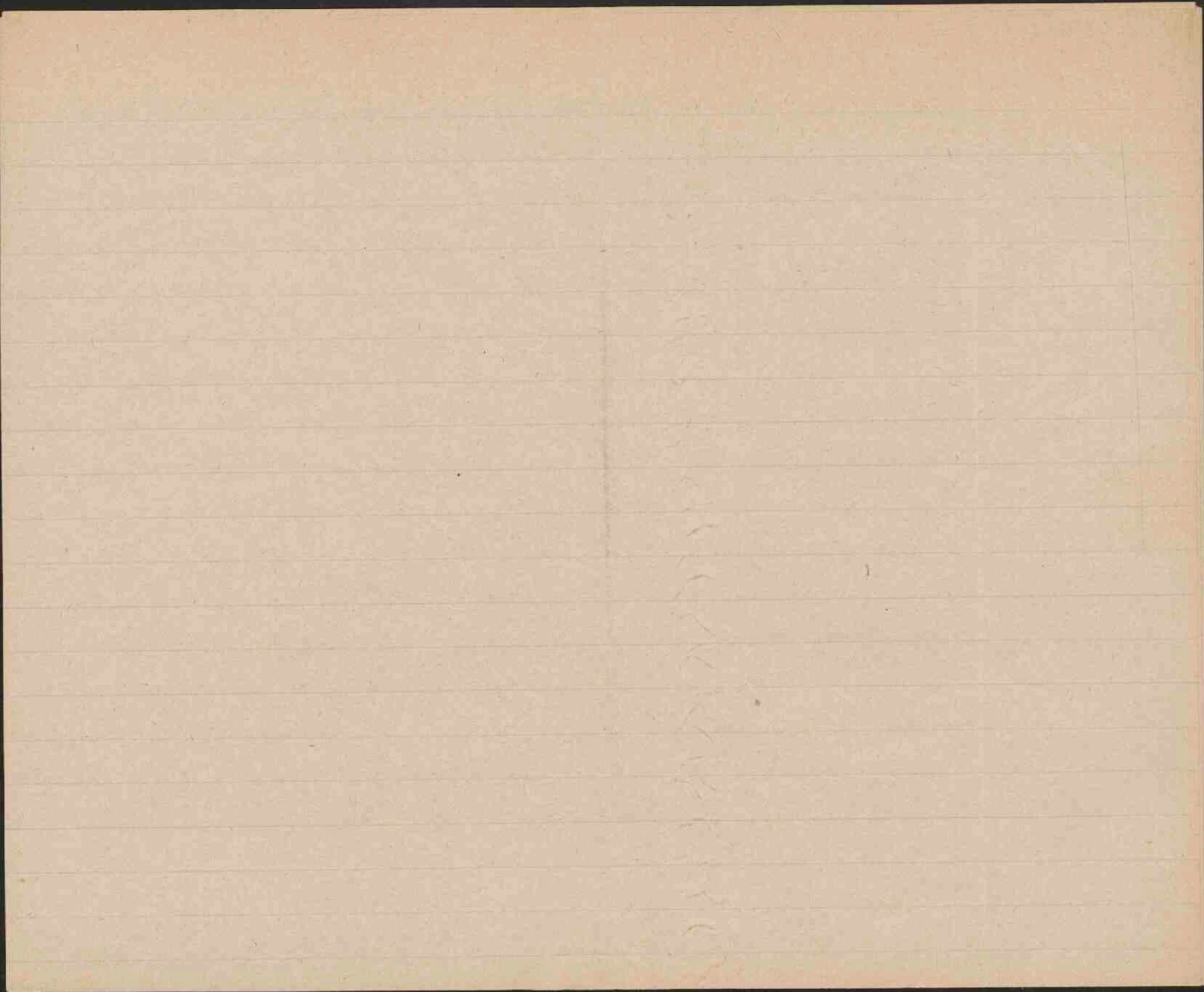
Pro parte. O. et d. nostrorum fidelium nostro fuit culmini nuper oblata querela quod cum

^v = eadem.

ipsi et a fratre eorum qui nuper decessit. et cui
 de iure succedunt immediate castrum de per
 longa tempora tenuissent. et possedissent pa-
 cifice. et quiete. S. de. p. et ff. de. fideles nostri
 fracta pace et securitate nostra castrum ipsum
 hostiliter obsidentes. illud ceperunt et ad presens
 detinent in ipsorum fratrum manifestum preiu-
 dicium occupatum. Quod quidem castrum usque
 ad diem captionis ipsius sicut pro parte ipsorum
 fratrum expositum extitit coram nobis prefati
 conquerentes sine contentione aliqua possede-
 runt. Cum igitur iidem fratres velint memora-
 tos. S. p. et f. de predictis in magna nostra
 curia convenire. fidelitati tue precipiendo man-
 damus quatenus S. p. et f. ex parte celsitudinis
 nostre sub peremptorio termino citare procuretis
 ut XX. die post citationem tuam in magna

// lege peremptorio.

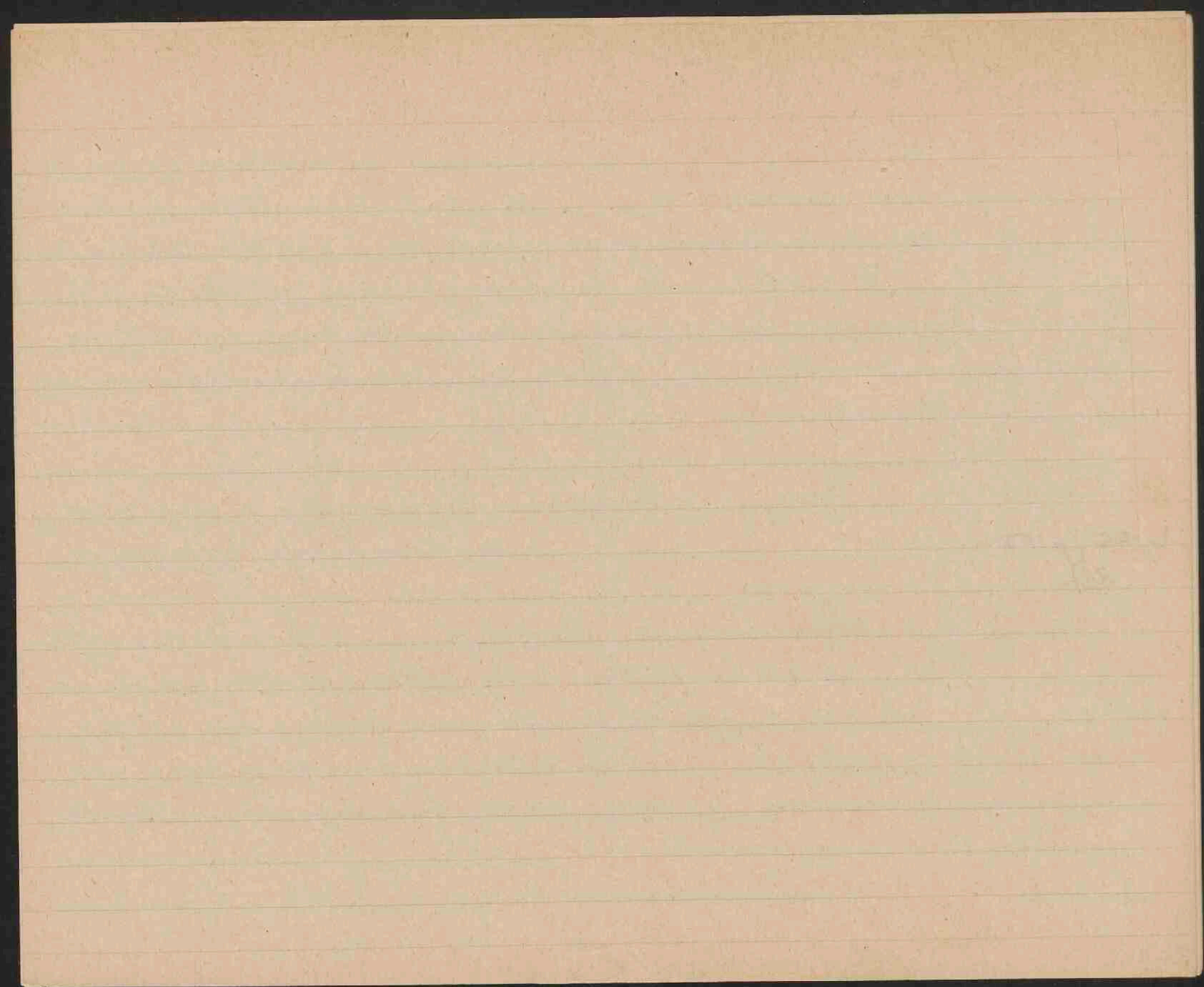
nostra curia debeant comparere memoratis con-
 querentibus super predictis in iudicio responsu-
 ri. eundem terminum conquerentibus ipsis ut
 causam prosecuturi predictam contra eos compa-
 reat prefixurus. necnon et diem citationis tue
 forma presentium et coram quibus eos citaveris
 his litteris tuo sigillo munitis nostre curie rescrip-
 turus.

95

Eidem de captivis liberandis iuxta priorum
continentiam litterarum.

V, 55 (p. 87-
 88).

Thomasius de Sabaudia comes dilectus affi-
 nis et fidelis noster suis litteris nostre exposuit
 maiestati. quod licet apud Laurinum ad ipsius
 supplicationem tibi dederimus in mandatis ut
 quosdam captivos de quibus maiestatis nostre

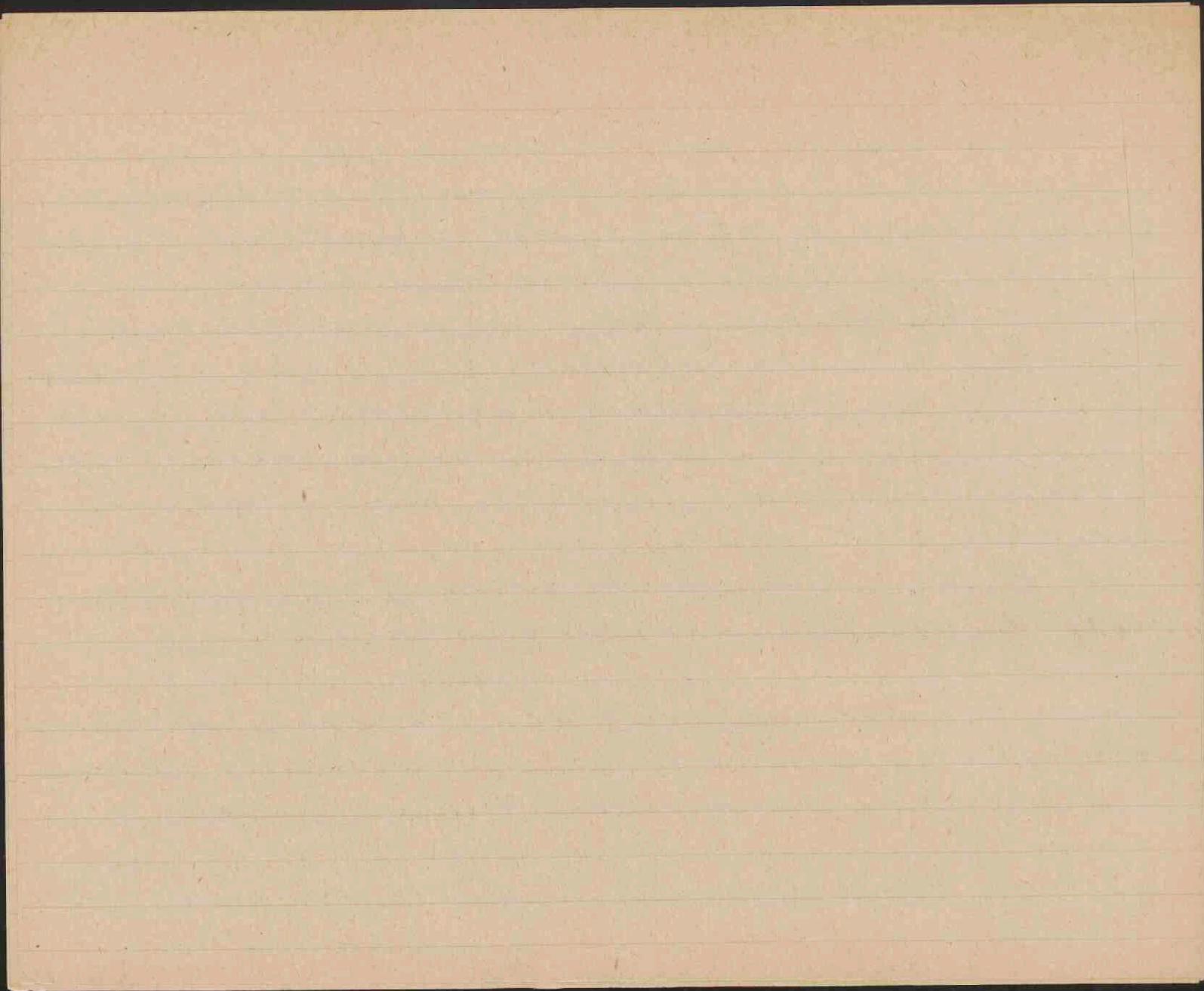
x mandatum simile recepisti et pro quorum libera-
 tione ipse comes nullatenus supplicavit. a car-
 cere liberando ipsos pro quibus nostre celsitu-
 dine supplicavit. liberare. prout ipse describit
 penitus omisisti. ob quorum liberationem
 quia comes prefatus nuper serenitati nostre
 humiliter supplicavit fidelitati tue precipiendo
 mandamus quatenus si est ita iuxta formam
 prioris mandati nostri eosdem captivos a nexi-
 bus carceris absolvere non omittas.

95
 V, 56 (p. 88).

Potestati pisanorum ut cogat quendam
ad restitutionem depositi muli.

In nostre maiestatis presentia B. de. vallectus
 nostre camere fidelis noster constitutus exposuit
 quod dudum nobis de partibus lombardie in

¶ lege liberares.

huscia venientibus apud v. civem pisanum
quendam suum mulum infirmum ut dicit
curandum dimisit, unde cum ad presens

[109]

V, 109 (p.
127).

habendum et tenendum usque in triennium
concedas eisdem. Ita tamen quod in triennio
ipso completo castrum ipsum ad manus
curie nostre infallibiliter revertatur.

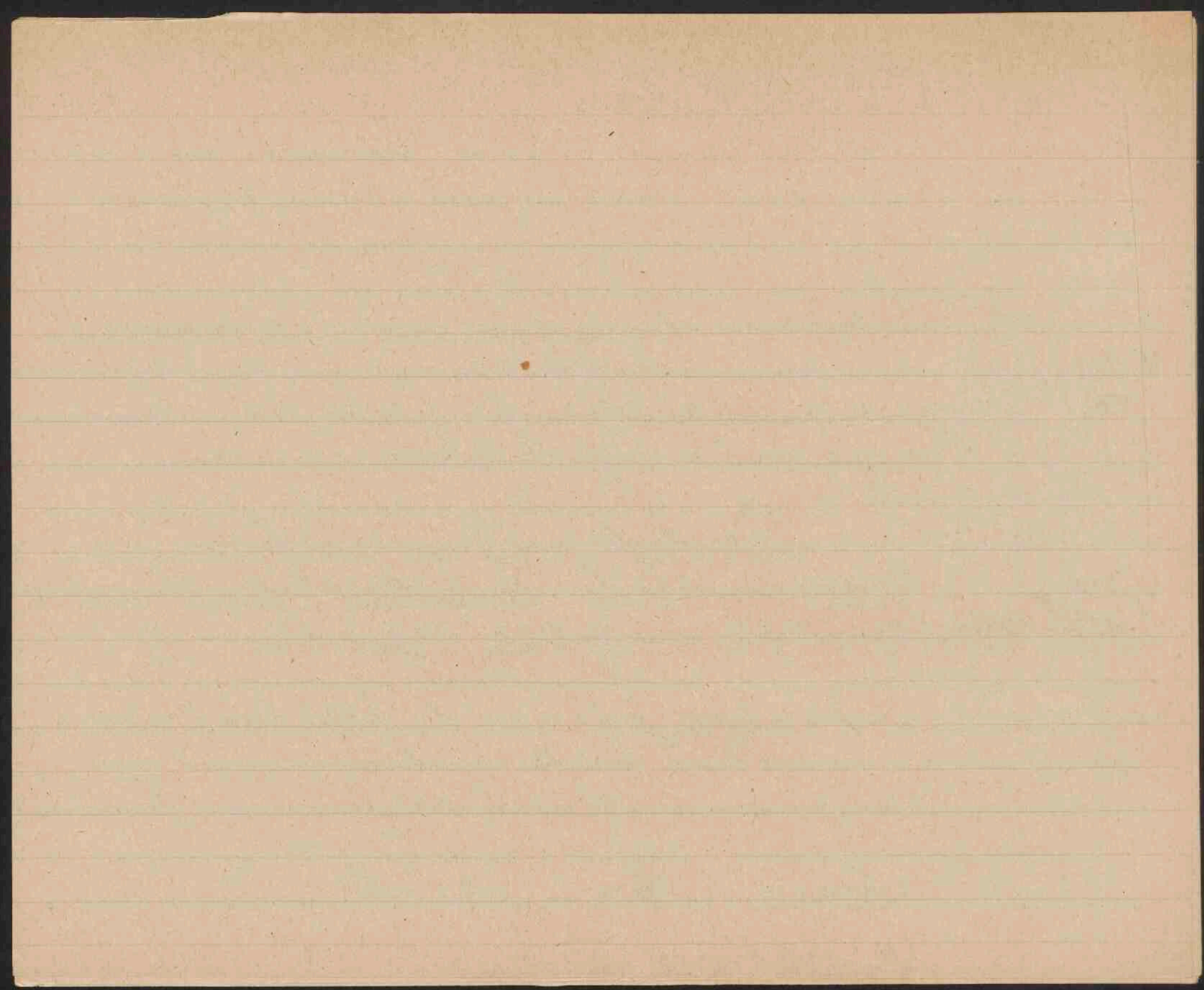
110

V, 110 (p.
127 - 128).

Potestati quod eis qui bona sua
inter creditores distribuit² ad solvendum
decimam curie non cogantur.

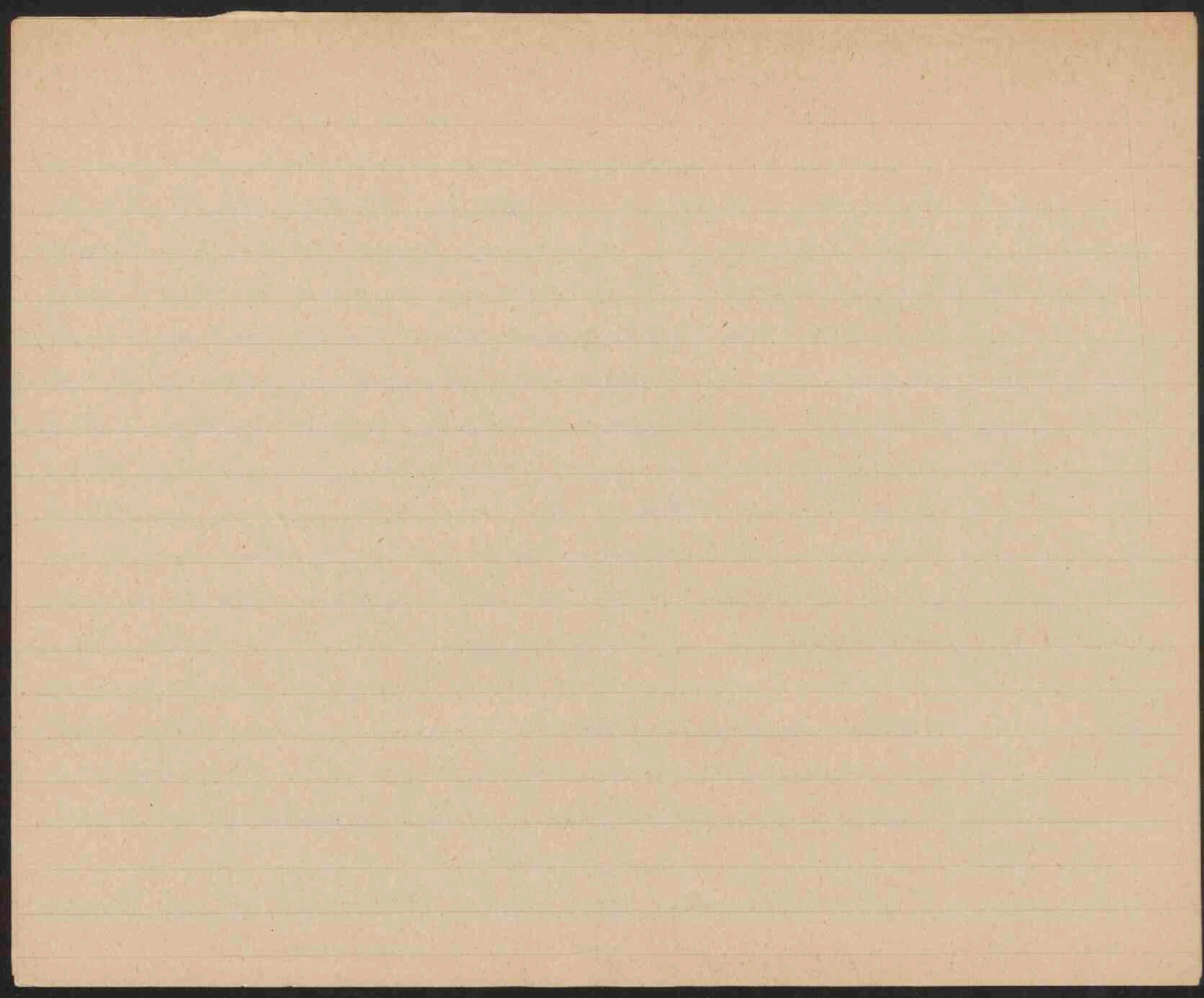
Albertini Johannis de fidelibus imperii
nobis oblata petitio continebat quod cum
ipse plures creditores haberet videns bona sua

1) lege: ei 2) lege: distribuerunt

ad suorum solutionem non sufficere debito-
rum inter creditores eosdem tam pro quan-
titate bonorum suorum quam pro quanti-
tate debitorum ipsorum sine ulla prolixita-
te causarum distribuere promisit bona sua
ut ides sibi remanserit unde ducere valeat
vitam suam. vos seu Iudex noster sibi im-
ponenti et ~~diligenti~~ indigenti ad instantiam
creditorum suorum precepta fide nostro man-
dato compellitur solvere decimam nostram
curiam contingentem. Cum igitur a. pre-
dictus sibi supplicasset ^{verit} ~~verit~~ super predictis se-
cundum iustitiam provideri. vobis Im-
periali auctoritate mandamus quatenus si
vobis constiterit de premissis habita dili-
gentia cautione quod egeat a preceptis
huiusmodi faciendis ut iustum fuerit de-

f sicut dicitis facitis de solvendo ob que precepta

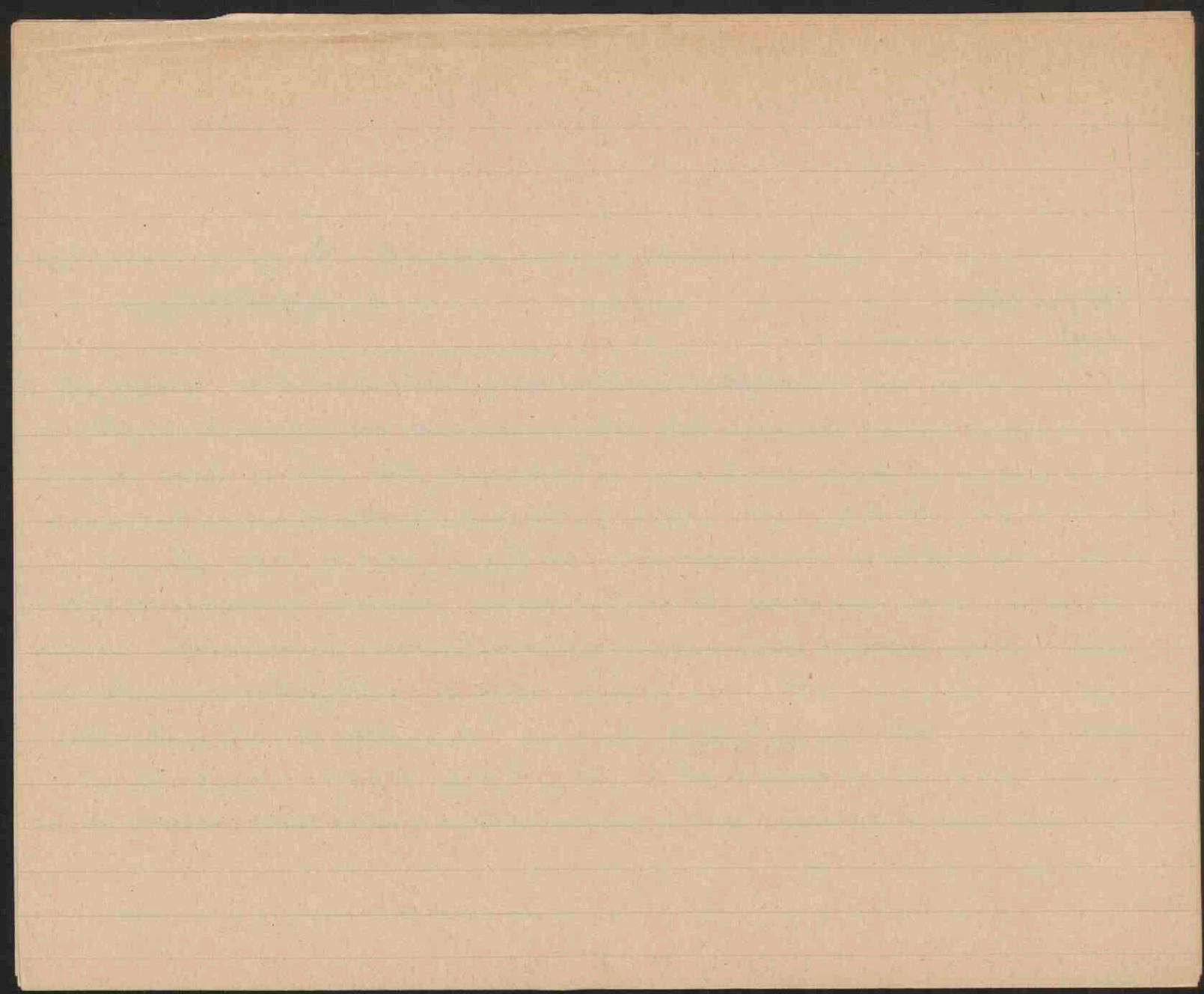
sistatis. ne ulterius dictus v. coram nobis
cogatur iterare querelam.

177

Ut capiantur forbaniti ~~et~~ et in curiam
presententur.

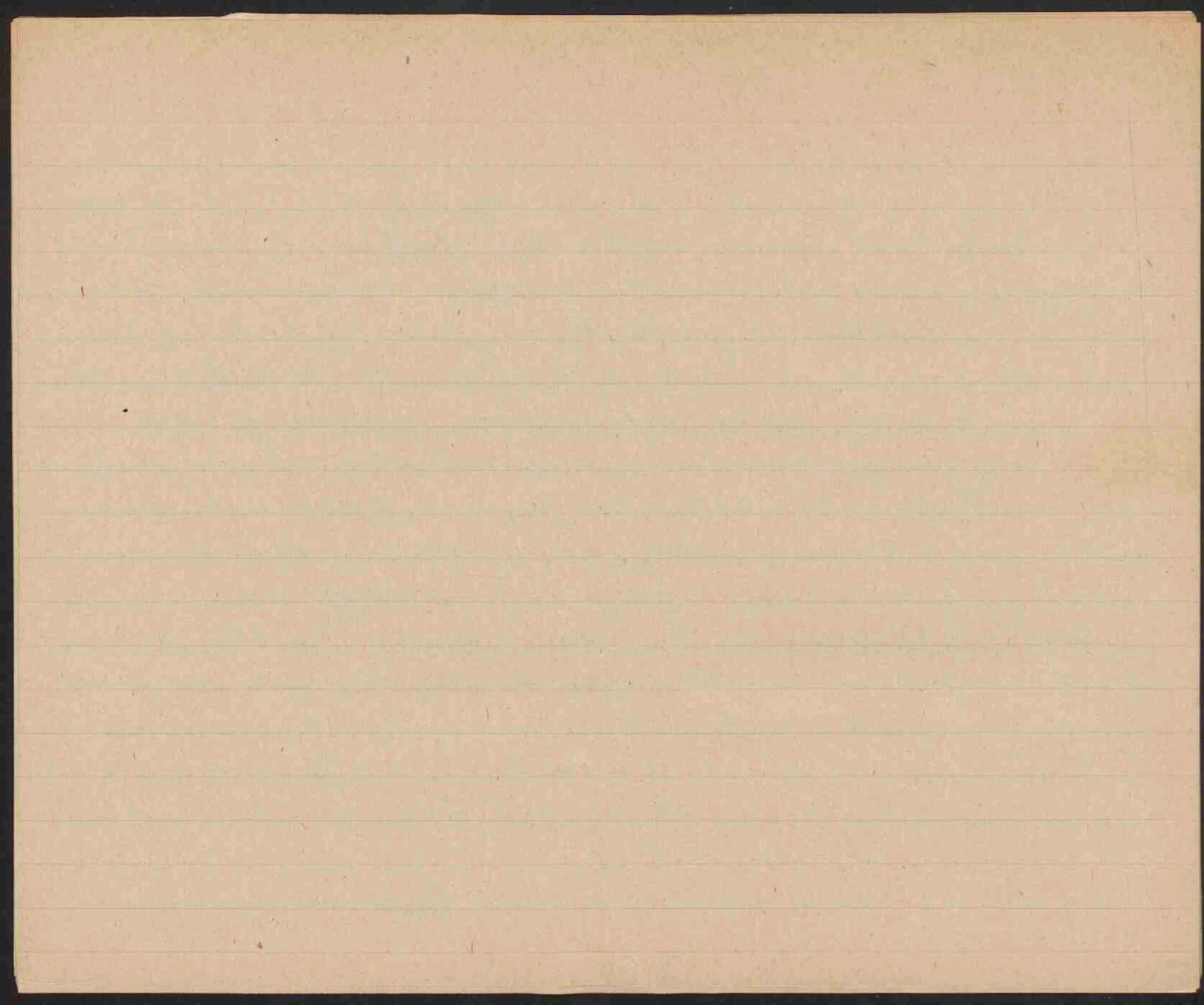
V, 111 (p. 128 -
129).

Universis vicariis potestatibus rectoribus
terrarum et aliis curie imperialis officia-
libus imperii fidelibus per Tusciam consti-
tutis presentes litteras inspecturis etc. Cum
ob accusationem nobis factam per B. et S.
de. contra O. de. et d. de. pro eo quod interfece-
runt dominum J. abbatem monasterii eorum
dominum specialem et eidem B. plurima damp-
na intulerant ipsius bona temere devastando.
prefatos O. et d. legitime citari fecerimus
ut coram nobis comparere deberent super dicta

accusatione de iure in iudicio responsuri. quia
 ipsi venire vel sufficiente¹⁾ pro eis responsalem
 mittere cessaverunt ideo ipsos. O. et d. et ~~quosda~~
 quemlibet eorum auctoritate Imperiali qua fungi-
 mur exbannimus eorum contumacia et inobe-
 dientia exigente. et pro parte imperialis curie
 ipsorum bona mandavimus annotari. propter
 quod nolentes accusatos eisdem de tam ne-
 phando excessu remanere aliquatenus impuni-
 tos. et ut penam pro qualitate delicti cog-
 noscant auctoritate imperiali predicta vobis
 precipiendo mandamus quatenus tam ad sup-
 plicationem B. accusationis²⁾ prefati quam
 etiam ex officio nostro pro eo quod mandatis
 nostris non obtemperaverunt memoratos. O.
 et d. accusatos exbannitos a nobis per per-
 sonas capere et eos sub fida custodia ad nos.

¹⁾ Legi: sufficientem ²⁾ Legi: accusatoris

nam presentiam destinare curetis. malefactores eosdem in vestris terris vel eorum districtibus manere vel esse nullatenus permissuri.

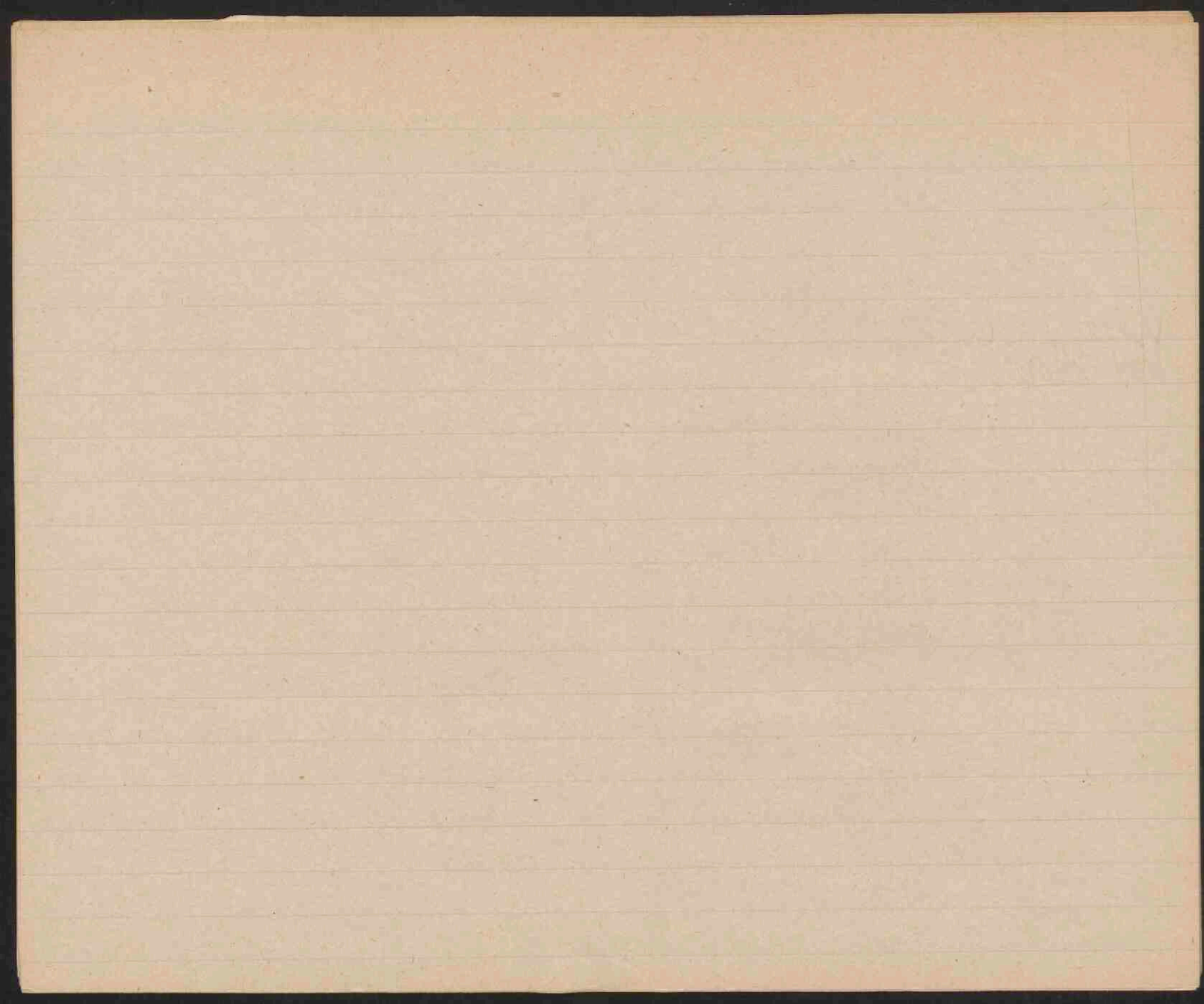
112

Forma exbannitionis facta contra contumaces de homicidio.

V. 112 (p. 129-130).

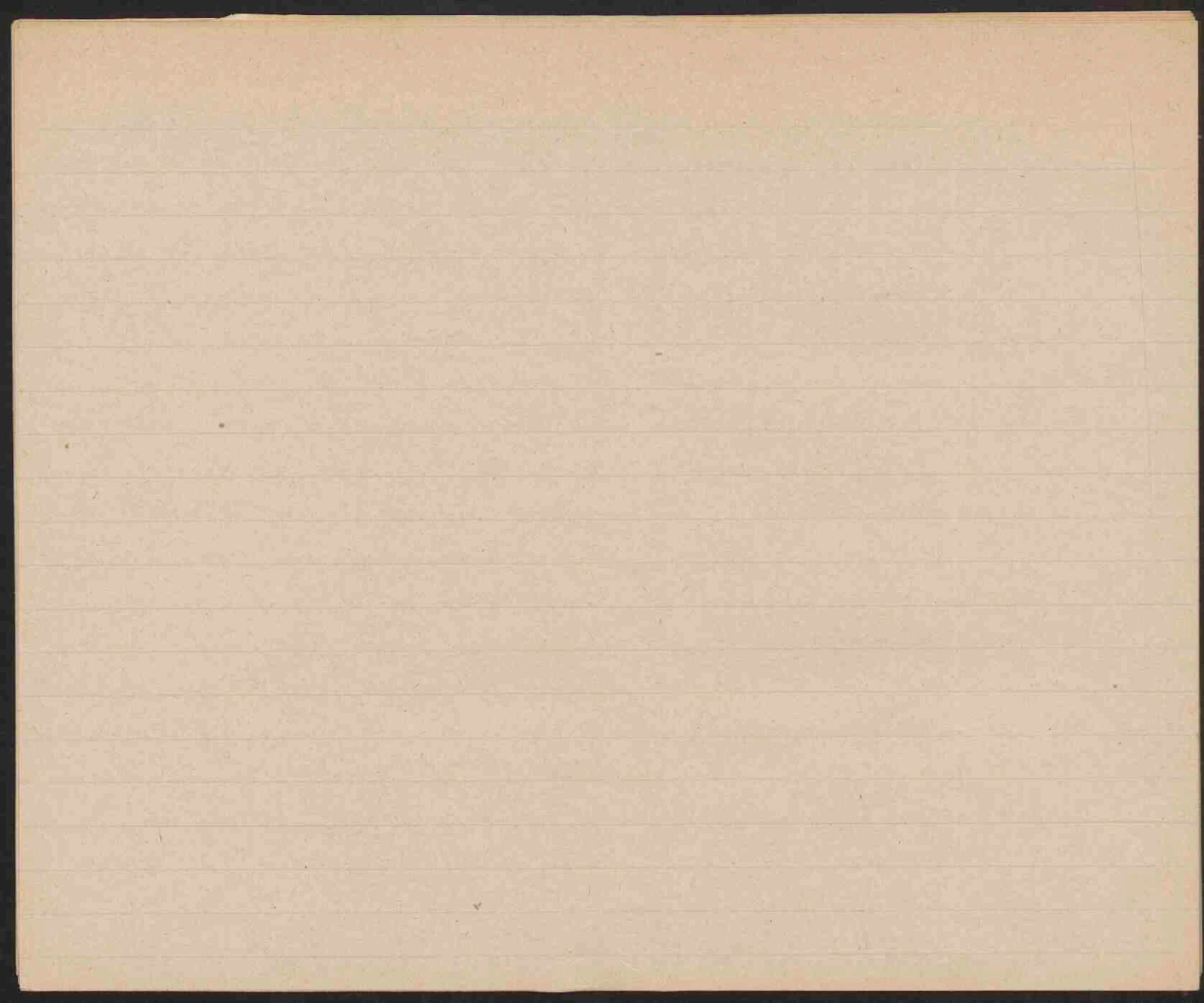
x In dei nomine amen. nos J. de antiochia etc. accepta querimonia bernardi blanchi de montesilt qui accusavit Centium filium Gualteri et datum eius fratrem qui interfecerunt dompnum J. abbatem monasterii montisiltorum dominum specialem. accusando etiam eos de incendiis vastis et dampnis illatis et factis per eosdem eidem ipsos legitime citari fecimus et peremptorie per notari. R. de eodem loco pluribus vicibus sicut de citatione

† = vastis (C).

constat per instrumenta publica eiusdem
 not. . . . manifesta. Cumque prefate¹ C. et
 d. non venissent et die ultra terminos eis
 datos fuerunt expectati. Considerata eorum
 inobedientia et contumacia imperiali auc-
 toritate qua fungor eos in personis et rebus
 exbanniendo duximus si hinc ad dies. 8.
 ad mandata nostra non venerint cum de
 tam criminali excessu coram nobis fuerint
 accusata. et sic contumaces extiterint ut
 est dictum. ita quod quicumque eos a pre-
 dicta die in antea offenderit habeatur im-
 punis. et quod ipsorum bona ad opus Impe-
 rialis curie debeant annotari. affo quod nulla
 communitas seu persona eos audiat receptare
 sub pena eis nostro arbitrio inferenda donec
 in eos contumacia perseverant. Datum m. etc.
 presentibus etc. Imperante domino frederico

¹lega: prefati ²lega: accuanti.

dei gratia Romanorum Imperatore Jerusalem et
Sicilie rege etc.

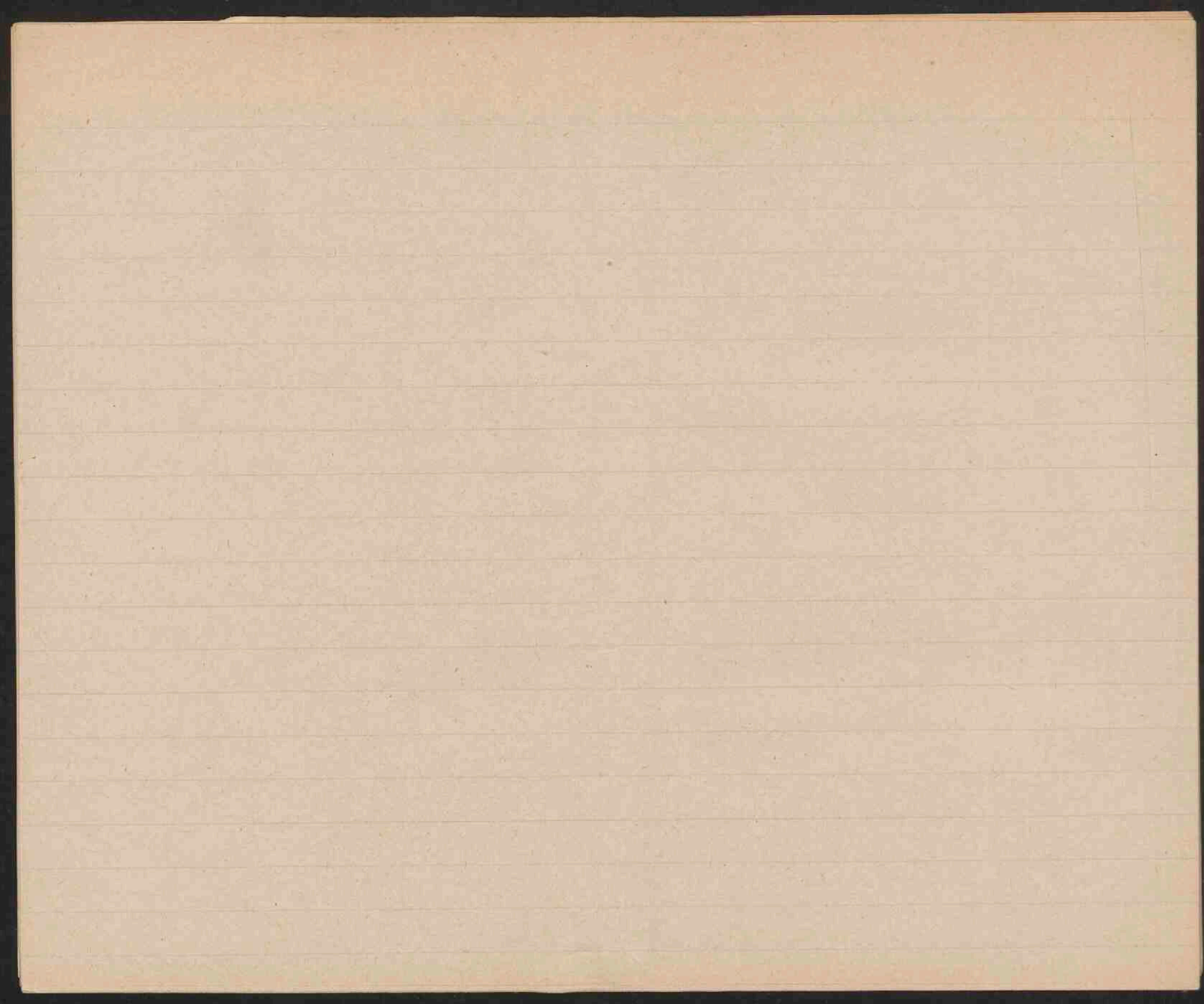
113

V, 113 (p.
130-131).

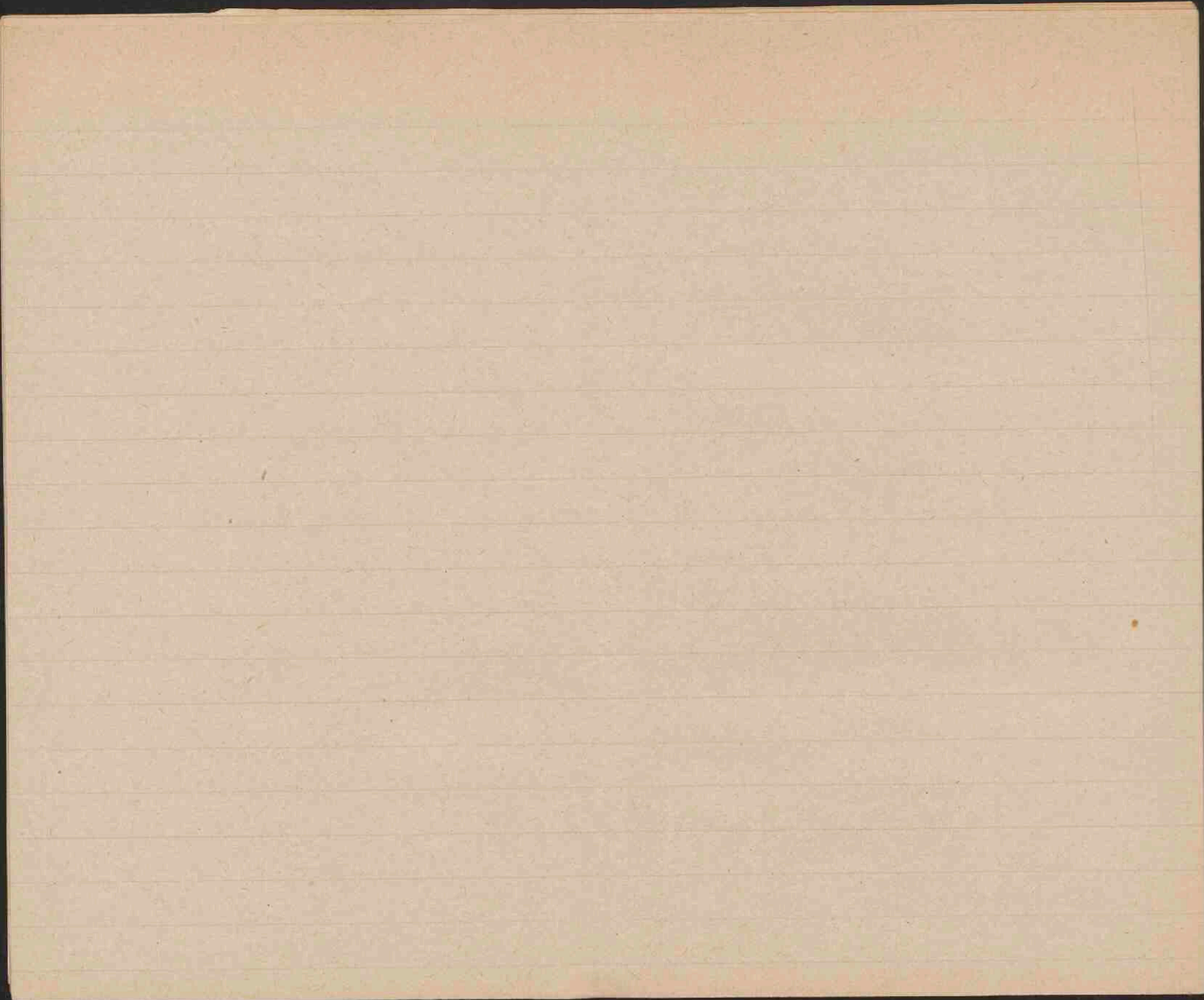
Quod nobiles et alii potentes conferant
in daciis et collectis cum universitate.

Tedislei syndici universitatis hominum de
captura imperii fidelium accepimus de novo
querelam quod cum homines ipsi presentibus
pluribus et variis imperialibus serviciis sint
ultra quam eorum facultas suspectat pregraviati
quidam videlicet eiusdem terre tam nobiles quam
alii qui se cives novas appellant sub nobili-
tatis et citadinantie pretextu conferre cum
eis in daciis et collectis predictis imperialibus
serviciis exequendis iuxta quantitatem
facultatem ipsarum recusant in ipsius uni-

9 h. novas

versitates preiudicium et non modicam le-
 sionem. Cumque syndicus memoratus pro
 parte universitatis eiusdem eis super premis-
 sis postulaverint provideri vobis precipiendo
 mandamus quatinus si vobis constiterit
 ita esse prefatos nobiles nisi speciali pri-
 vilegio eis ab imperiali maiestate concessis
 sint exempti et memoratos qui se cives ap-
 pellant nisi sint ex veteribus civibus qui
 per pactum inter curiam et communem senen-
 nuntium defenduntur tempore prime po-
 testarie domini N^o Guidonis potestatis senen-
 pro quantitate facultatum suarum pro
 hiis scilicet que tenent in eiusdem terre terri-
 toris ad communicandum cum universitate
 prefata in daciis et collectis coheretione qua
 convenit compellatis.

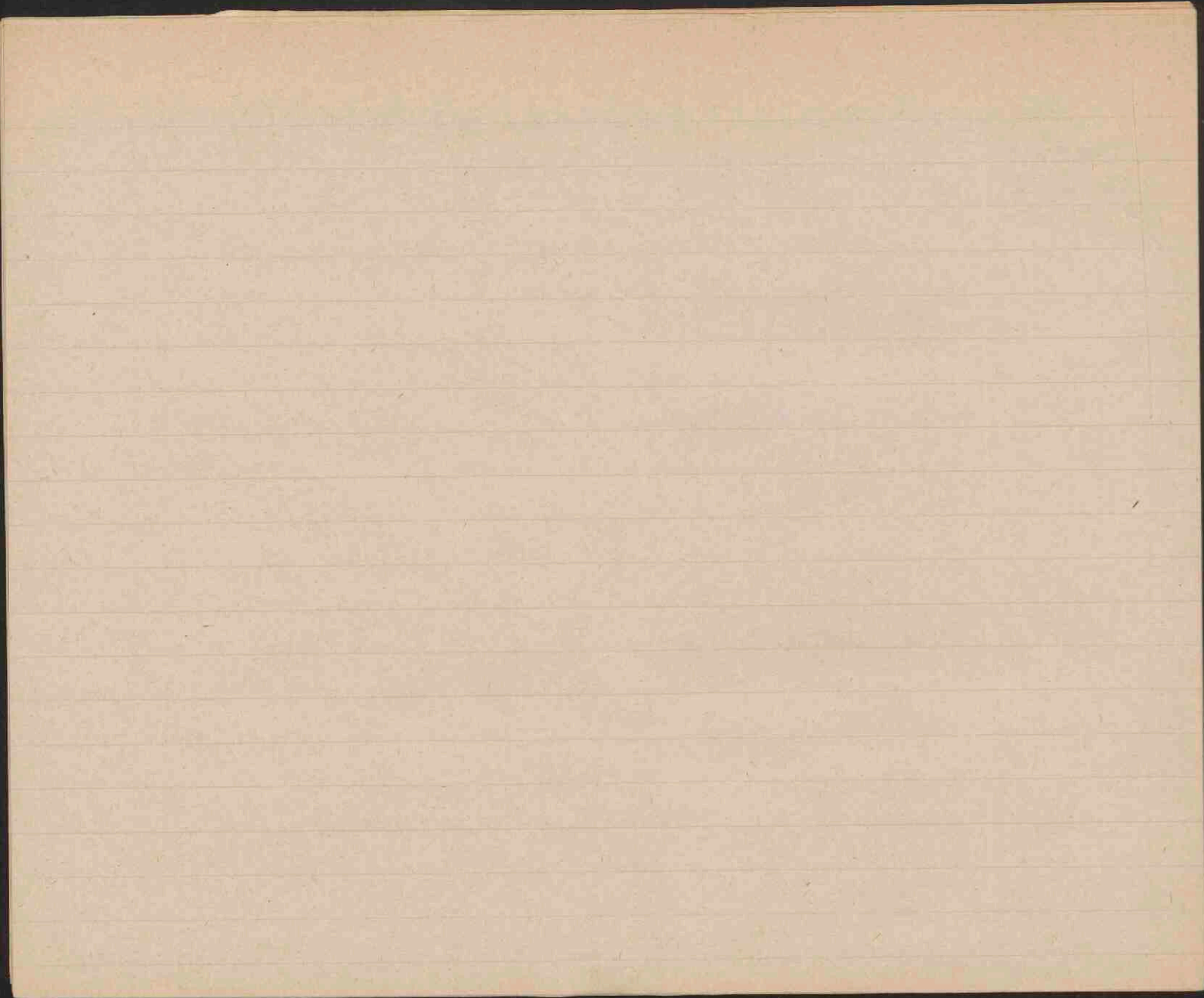

114 ~~115~~
 V, 114 (p.
 131 - 132).

Forma petitionis approbata forma im-
peratori porrigenda.

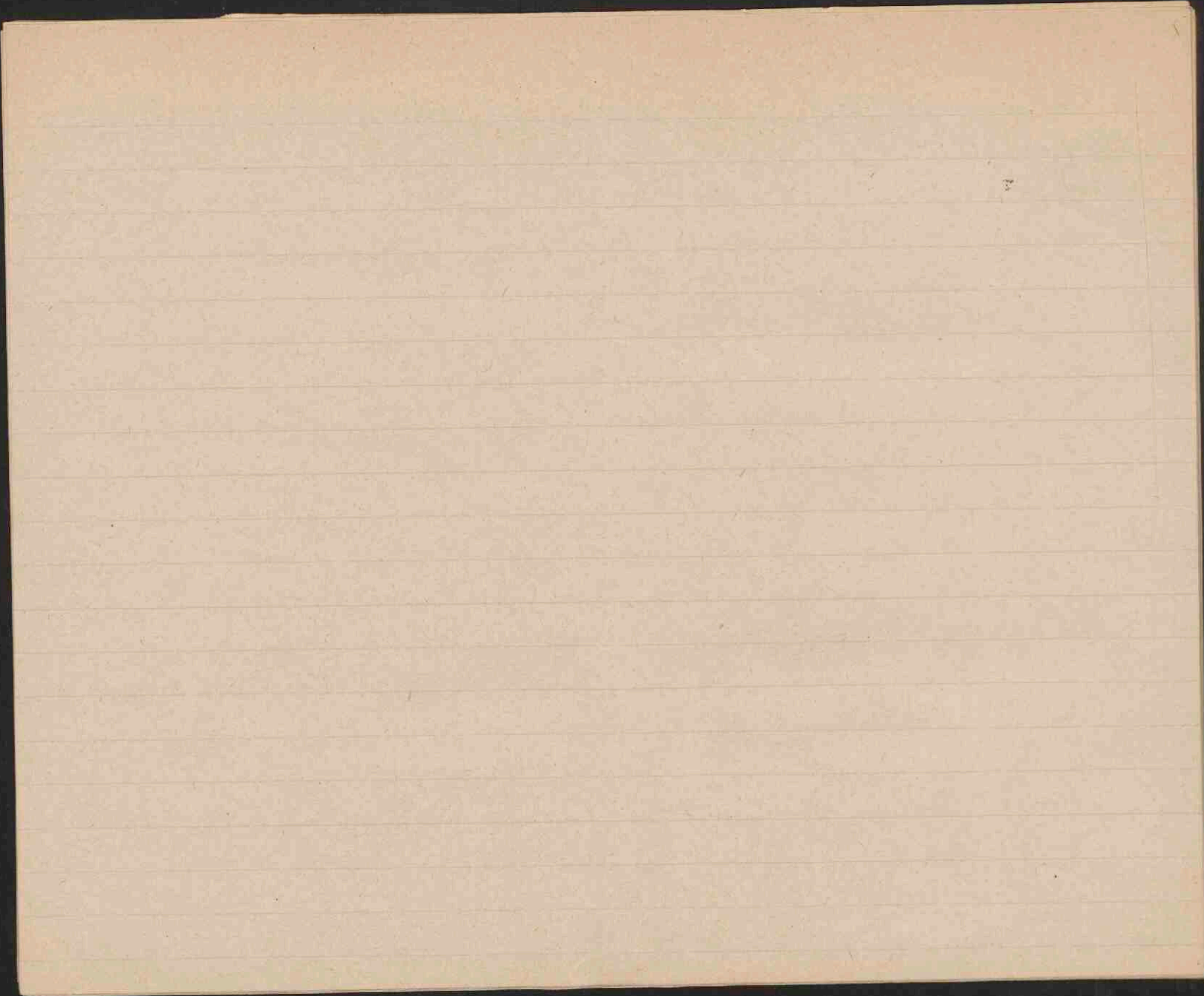
Vobis serenissime imperator lux fidelium
 protector et benefactor eorum Ego S. de capi-
 skello qui audaciter et secure possum et debeo
 dicere salva salva conscientia coram deo et
 vobis quod semper fidelis exhibiti et existo et ex
 quo servire potui incessanter in serviciis vestris
 mansi et maneo Supplico misericordie vestre
 quod cum olim ego et progenitores mei fideles
 vestri habuerimus et tenuerimus quartam partem
 capistrelli quod nuper ad demonium^d vestrum
 reduci fecistis super hoc misericorditer pro-
 videntes dignemini^d in equivalenti excambio
 providere propter quod in serviciis vestris valeam
 continue permanere et me cum familia mea
 ad honorem vestrum et comodum sustentare.

^d = dominium

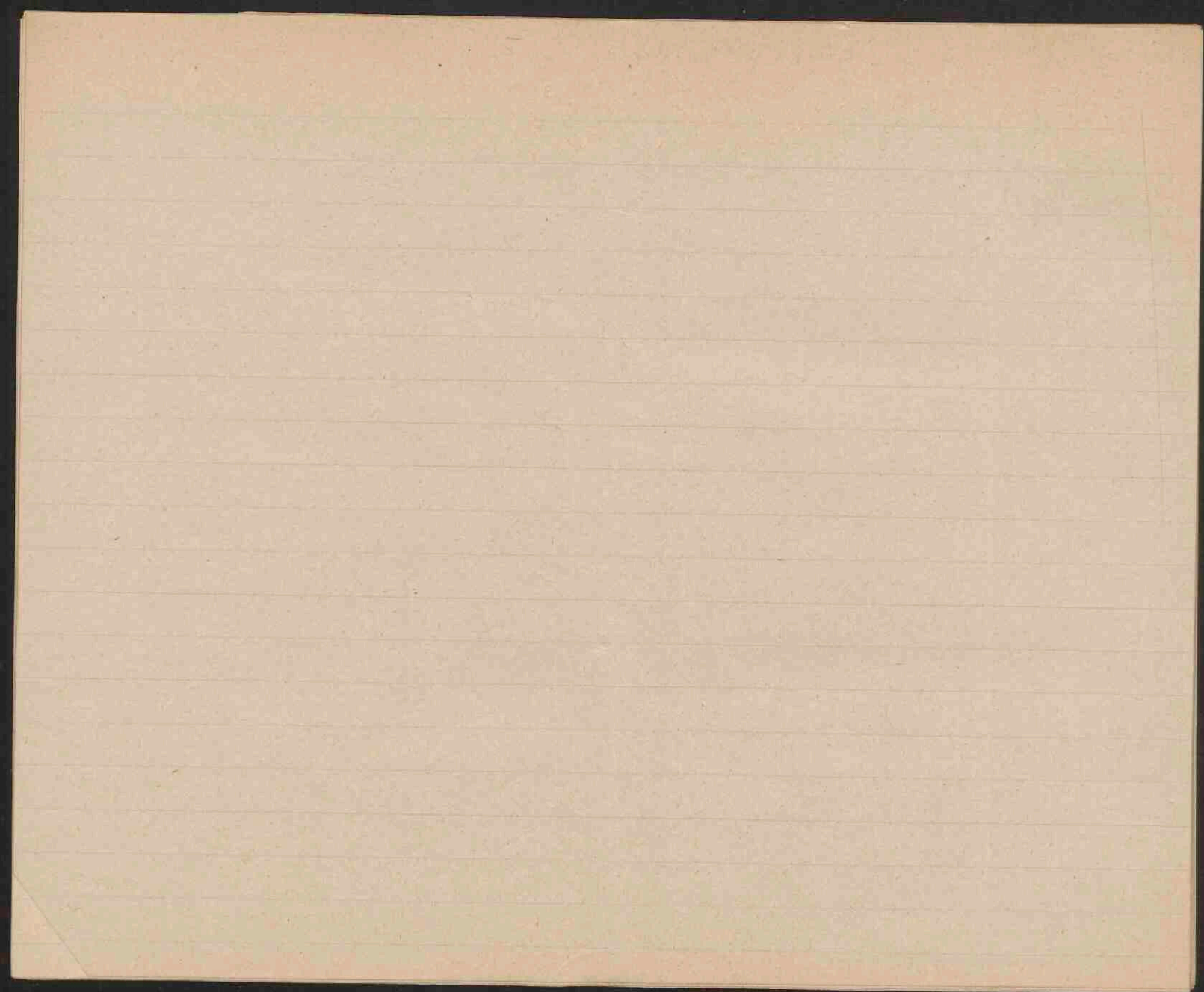
Littere securitatis et conductus nuntiorum in eundo et redeundo.

Universis etc. Cum R. comitem de laureto et l. de laudett curie nostre iudices latores presentium fideles nostros ad partes papie pro quibusdam arduis excellentie nostre serviciis destinemus fidelitati vestre precipiendo mandamus quatenus ipsos cum equis famulis et rebus eorum secure permittatis in eundo et redeundo transire nullam eis molestiam inferentes nullamque ab eis pedagium exigentes quin inmo ad requisitionem eorum in celeri et securo conductu provideatis eisdem ita quod processum ipsorum ob defectum vel moram conductus impediri vel tardari aliquatenus non contingat.

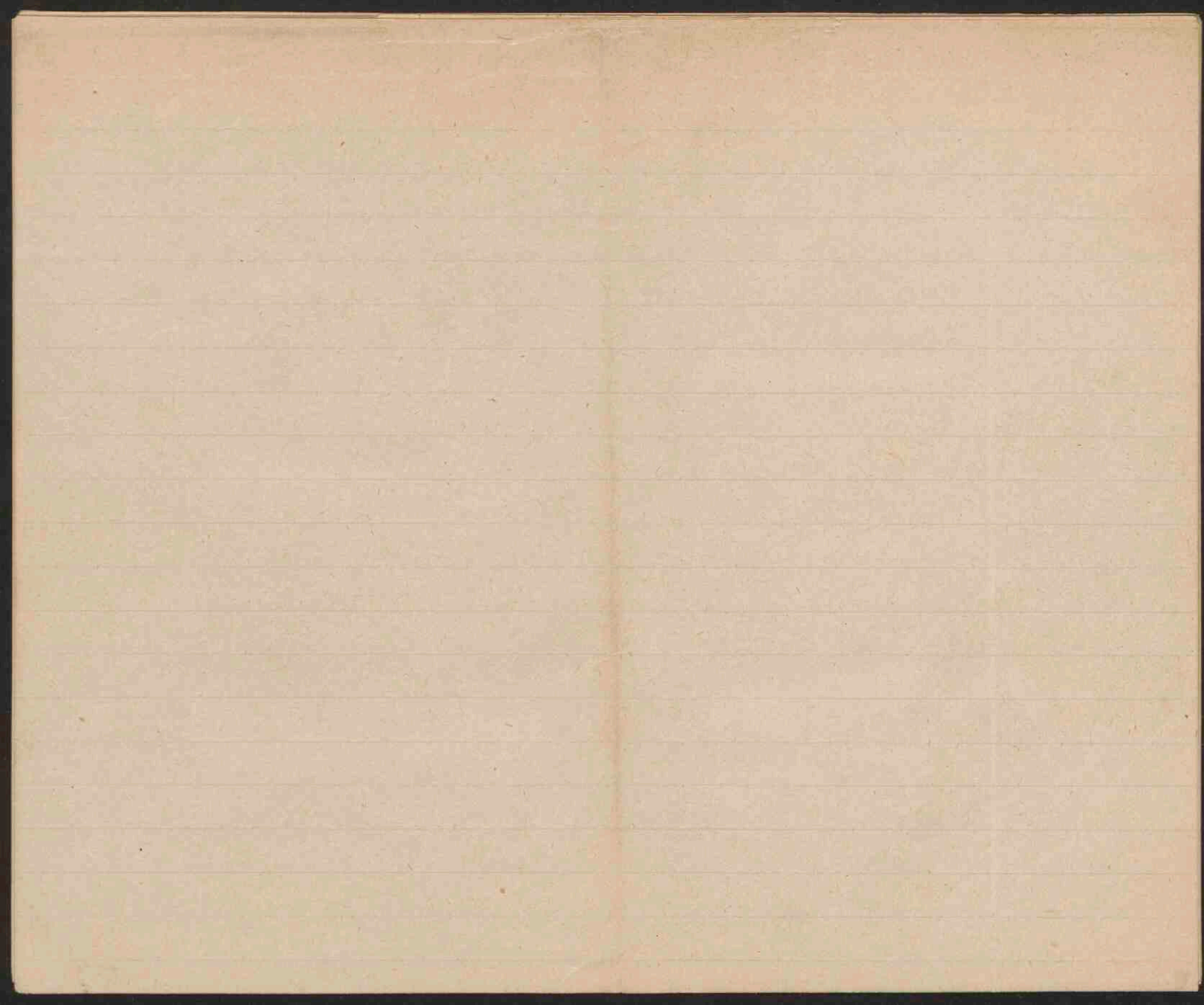

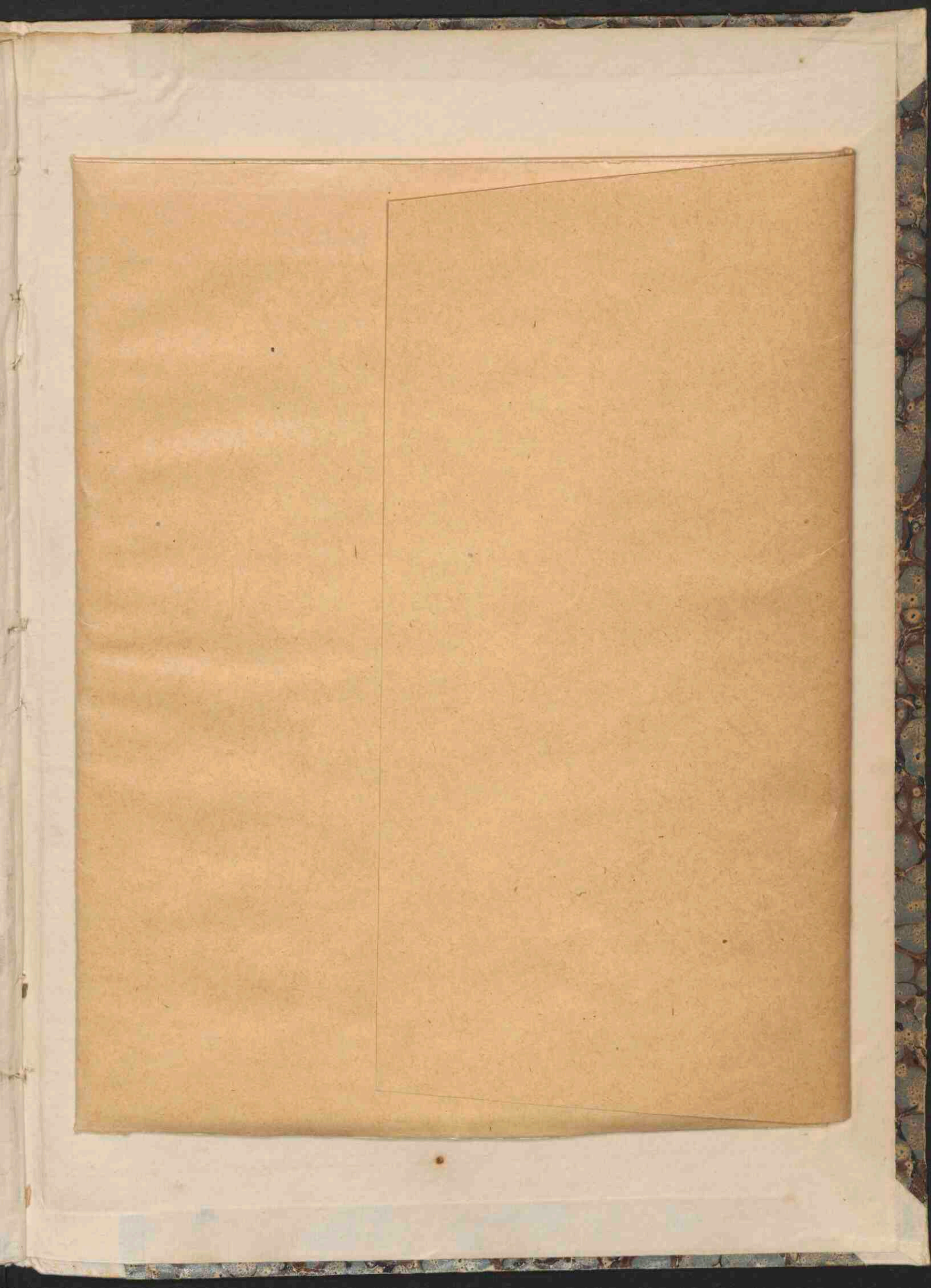
V, 116 (p.
132-133).Super inquisitione faciendâ super quibus-
dâ articulis et moniales.

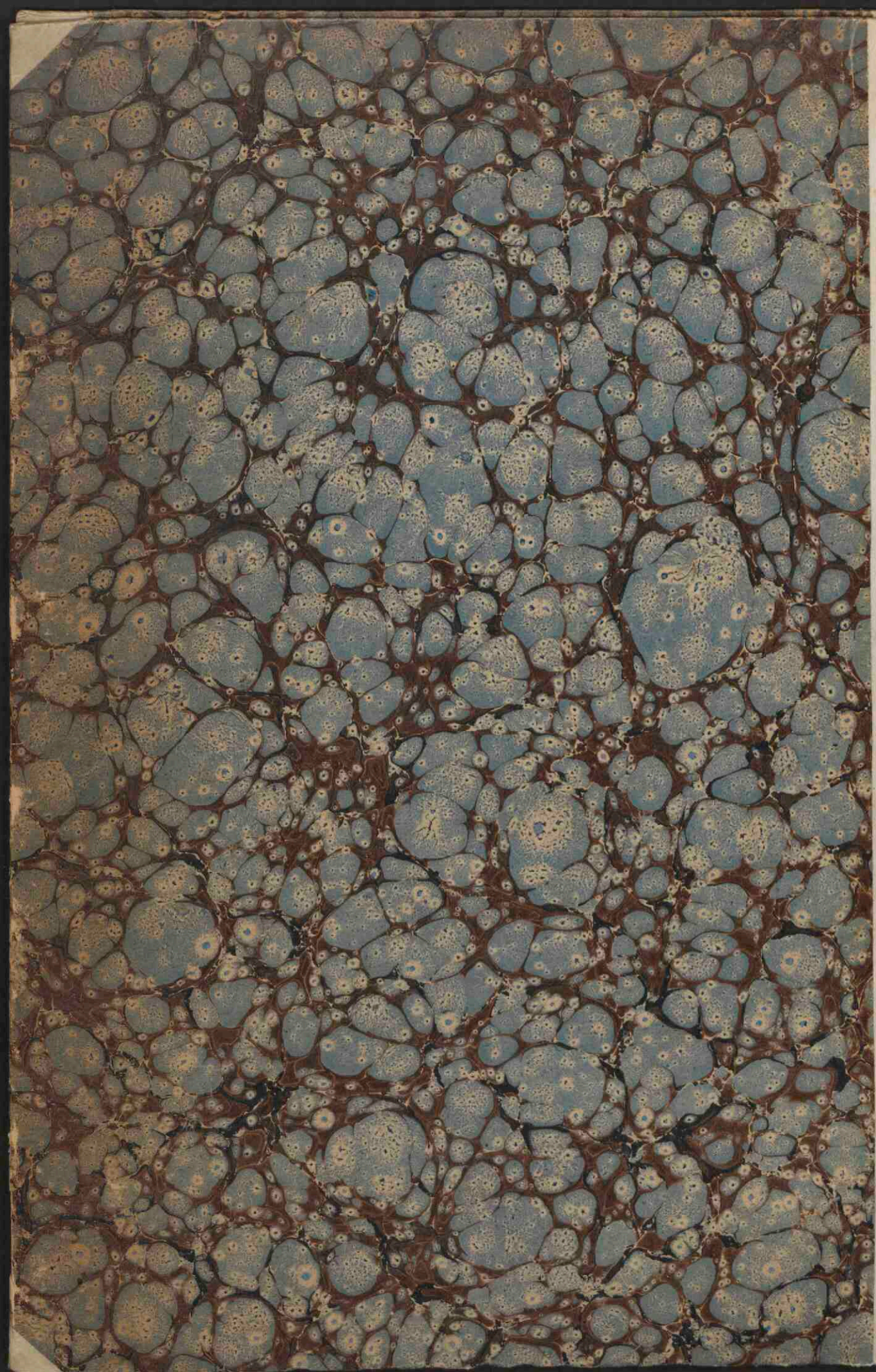
Prædem contra moniales quasdam monaste-
rii sancti Juliani de Brinxia super quibus-
dam articulis quos tibi mittimus presenti-
bus interclusos per potestatem Cremonensem
fidelem nostrum cui exinde scripsimus in-
quiri mandavimus veritatem. Cumque per
inquisitionem eandem non fuerit plene nostro
beneplacito satisfactum propter quod inquisi-
tionem de ipsis volumus iterari fidelitati
tue precipiendo mandamus quatinus ex
inquisitionis predictæ suffragio cum alio studio
et sollicitudine tua veritate de hiis diligen-
tius inquisito sic moniales ipsas super
promissis inveneris culpabiles extitisse eas

de locis eiusdem monasterii Cremonensis epis-
copatus videlicet statim eicias et bona ipsa-
rum omnia ad opus curie nostre capias
et fideliter facias procurari. Si vero inqui-
sitionem quam inde te facere volumus eas
forte reppereris super articulis predictis in-
noxias

HS
4 L